

ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: มุมมองใหม่ ในสายตา เกรก เจ.เรโนลด์¹

อาจารย์พจน ฤทธิรงค์^{**}

ในโอกาสที่มีการวิพากษ์วิจารณ์งานเขียนด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ยุคต้น ผู้เขียนได้ตั้งประเด็นคำถามถึงนักประวัติศาสตร์ปัจจุบันว่า สนใจอะไรในการศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นนี้และกำลังค้นหาอะไรจากอดีตที่ห่างไกลเช่นนั้น F.R.Ankersmith เองก็ได้ปรากฏไว้ในบทความของเขาเช่นกันว่า ผู้อ่านปัจจุบันได้อะไรบ้างจากข้อเท็จจริงในอดีตที่ผ่านมาและเห็นว่านักประวัติศาสตร์ควรทำงานเพื่อสะท้อนให้ผู้อ่านได้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างแนวคิดในมิติปัจจุบันกับสิ่งที่ดำรงอยู่ในยุคสมัยประวัติศาสตร์มากกว่าการทุ่มพลังไปกับการเก็บรวบรวมข้อมูลจากอดีตให้ได้มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เห็นว่า “การได้มาซึ่งคุณค่าและความหมายของอดีต” มักเป็นไปตามแนวคิดสมัยใหม่ในยุคสมัยของนักประวัติศาสตร์ผู้เขียนประวัติศาสตร์นั่นเอง ซึ่ง Ankersmith เรียกประสบการณ์นี้ว่า “สำนึกทางประวัติศาสตร์” “ที่มาพร้อมกับการพินิจวิเคราะห์อย่างเบ็ดเสร็จว่า เป็นความจริงและถูกต้อง” (Ankersmith, 1989 :146) เขากล่าวว่าบางทีนิมิตใหม่ในการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์ได้เริ่มขึ้นแล้วโดยหันมาเน้นที่การให้ความหมาย(ของอดีต)มากกว่าการก่อสร้างอดีตขึ้นใหม่และค้นหารากเหง้าความเป็นมา ดังที่เขากล่าวไว้ว่า...

การระดมขุดคุ้ยอดีตอย่างป่าเถื่อน และไม่ยับยั้งชั่งใจด้วยความปรารถนาที่จะค้นหาความจริงในอดีตและสร้างอดีตขึ้นใหม่อย่างเป็นวิทยาศาสตร์นั้น ไม่ใช่ภาระหน้าที่ที่นักประวัติศาสตร์จะถวิลหาอีกต่อไป แต่เราควรทำได้ดีกว่านั้นด้วยการหันมาพิจารณาหาเหตุผลของการขุดคุ้ยอดีตในช่วง 150 ปีที่ผ่านมาอย่างจริงจัง พร้อม

^{*} เกรก เจ. เรโนลด์ เป็นอาจารย์ประจำคณะเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยแห่งชาติออสเตรเลียได้รับมอบหมายจากสมาคมแห่งสภาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อเอเชียศึกษา ให้เขียนบทความนี้ขึ้น เพื่อทบทวนองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ยุคแรกเริ่มจนถึงค.ศ. 1300

¹ แปลและเรียบเรียงจาก A New Look at Old Southeast Asia . From : The Journal of Asian Studies. Vol.54 No.2 May 1995.

^{**} อาจารย์ประจำหมวดประวัติศาสตร์ คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร

กับย้าถามตนเองว่าเราได้อะไรเพิ่มพูนขึ้นบ้าง ฉะนั้นถึงเวลาแล้วที่เราจะต้องพิจารณาตรวจสอบอดีตมากกว่าการไล่สวนอดีต (Ankersmith 1989:152)

มีนักประวัติศาสตร์จำนวนไม่น้อยโดยเฉพาะในกลุ่มที่สนใจประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น ต่างสงสัยในคำยืนยันอย่างหนักแน่นของ Ankersmith ที่ว่าการรื้อสร้างหรือเขียนประวัติศาสตร์ขึ้นใหม่ไม่ใช่ภาระหน้าที่ที่นักประวัติศาสตร์จะถามหาอีกต่อไป เพราะยังมีข้อมูลอีกมากที่ยังไม่ได้อ่านหรือที่ถูกสอดแทรกอยู่ในงานวิชาการประเภทวรรณกรรมรวมทั้งข้อมูลอื่นๆที่อาจมีประโยชน์ถ้านำกลับมาแปลความหรือตรวจสอบวิเคราะห์ให้ใหม่อีกครั้ง ความรู้สึกตื่นเต้นที่ได้ค้นพบสิ่งใหม่ถือเป็นความเคลื่อนไหวในความพยายามทางวิชาการ ไม่ควรเป็นเรื่องที่จะถูกมองอย่างเหยียดหยัน และประชาคมวิชาการย่อมชมชอบข้อมูลใหม่ๆอยู่เสมอ เพราะประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เท่าที่มีอยู่ทั้งหมดนั้นคิดว่าการขุดค้นเพียงเล็กน้อย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการขุดค้นทางโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์ (ตัวอย่างเช่น Bulbeck 1992, Manquin 1993)

จากท่าทีของนักประวัติศาสตร์ต่อการวิพากษ์วิจารณ์ของ Ankersmith ที่ไม่ให้คุณค่าความสำคัญกับการค้นหาข้อเท็จจริงต่องานของนักประวัติศาสตร์นั้น Ankersmith ยืนยันว่าความเป็นจริงทางประวัติศาสตร์และความน่าเชื่อถือไม่ได้เป็นอุปสรรคที่จะทำให้ประวัติศาสตร์นิพนธ์มีคุณค่าความหมายมากยิ่งขึ้น แต่แย้งว่า มิติเชิงอุปมาในทางประวัติศาสตร์นิพนธ์เป็นพลังที่สำคัญยิ่งในปัจจุบันมากกว่ามิติของความจริงและความหมายตามตัวอักษรที่ทำให้นักประวัติศาสตร์ต้องเผชิญกับการขาดความเชื่อมโยงระหว่างปัจจุบันกับอดีต ที่สำคัญก็คือ ภาษาที่ใช้สื่อถึงอดีตเพื่อถ่ายทอดให้เข้าถึงความรู้สึกนึกคิดที่แตกต่างนั้นเป็นเรื่องที่ทำได้ยากยิ่ง การให้ความสนใจกับอดีตที่เป็นเรื่องราว ทำให้นักประวัติศาสตร์มักจะคิดถึงกิจกรรมที่น่าจดจำและอย่างตระหนักในสำนึกทางประวัติศาสตร์ที่เป็นผลมาจากแนวคิดประสบการณ์ส่วนตัวที่มีอยู่ก่อนนั่นเอง

จากความพยายามล่าสุดที่จะรวบรวมความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสำนักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้แห่งเคมบริดจ์ (Taring 1992) ได้อุทิศเนื้อที่ถึง 3 บทให้เป็นเรื่องของประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น แต่กลับให้ความสนใจเพียงเล็กน้อยกับเหตุการณ์ที่น่าจดจำ (ยกเว้นในบทแรกของ John Legge เรื่อง “การเขียนประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้”) เพราะเป็นเพียงการสำรวจงานเขียนประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคสมัยใหม่ที่เป็นภาษายุโรป และเป็นการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบสมัยอาณานิคมตอนปลาย โดยมีประเด็นที่ถกเถียงกันในด้าน

ทศวรรษ 1960 อาทิ ลักษณะเฉพาะคนที่แตกต่างของประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, อิทธิพลทางสังคมศาสตร์ต่อนักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ตัวแบบทางแนวคิดและทฤษฎี รวมทั้งแนวคิดแบบหลังโครงสร้างนิยมและการรื้อสร้าง (deconstruction - การปฏิเสธความคิดเดิมโดยสิ้นเชิงหรือปรับแก้เสียใหม่ด้วยการตีแผ่ให้เห็นเงื่อนไขการตีความแบบดั้งเดิมไปสู่การตีความใหม่ที่สามารถอธิบายได้อย่างไม่คลุมเครือ - ผู้แปล) ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นประเด็นที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การยึดติดอยู่กับการแบ่งแยกแบบประเพณีนิยมระหว่างประวัติศาสตร์กับประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เป็นอยู่นั้น ได้ถูกตั้งคำถามเชิงรุกจากทฤษฎีทางวัฒนธรรมศึกษา ในเรื่องสตรีนิยม แนวคิดแบบหลังโครงสร้างนิยม และแนวคิดหลังสมัยอาณานิคม ที่สำนักประวัติศาสตร์แห่งเคมบริดจ์ดูเหมือนจะปิดตายการถกเถียงทางวิชาการเกี่ยวกับภาระหน้าที่ของนักประวัติศาสตร์ที่แท้จริง อีกทั้งควรนำวิธีศึกษา กรอบความคิดและตัวแบบต่างๆ มาใช้เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การรวบรวมความรู้ที่สามารถอธิบายได้อย่างไม่คลุมเครือ

ประเด็นสำคัญที่ไม่มีอยู่ในสำนักประวัติศาสตร์แห่งเคมบริดจ์ที่ควรกระทำก็คือ การชี้ให้เห็นว่าใครทำอะไรที่มีค่าควรจดจำมากเท่าๆ กับอะไรที่ควรได้รับการจดจำ เราจะเข้าถึงความจริงได้หรือไม่? ถ้าการสำรวจองค์ความรู้จะกระทำโดยไม่เจาะลึกเข้าไปยังเรื่องราวทางประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นภาษาพื้นเมือง หรือว่าประวัติศาสตร์ที่เป็นภาษาพื้นเมืองเป็นเพียงแหล่งข้อมูลเบื้องต้นสำหรับประวัติศาสตร์ที่เขียนเป็นภาษายุโรปที่มีความแตกต่างในพรมแดนทางวัฒนธรรมอันจะส่งผลต่อความเข้าใจคิดที่สัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมด้วย หรือว่าความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นที่เป็นภาษาอังกฤษ อดอ้างว่ารู้มากกว่าที่ชาวพื้นเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เองได้รู้ กล่าวโดยทั่วไปแล้ว เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มิได้เป็นเขตภูมิภาคที่มีความหมายแก่การศึกษาของบรรดาประเทศภายในภูมิภาคนี้ที่ซึ่งให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์แนวชาตินิยมเป็นอันดับแรก และส่วนใหญ่เกือบจะเป็นประวัติศาสตร์ที่สร้างขึ้นโดยยุโรปและญี่ปุ่น สภาพการณ์เช่นนี้กำลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ เท่านั้น มุลนิธิโคโยต้า และมูลนิธิฟอร์ดได้พยายามปลุกสำนึกความเป็นภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ขึ้นมา แต่งานวิจัยทางวิชาการที่เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเป็นเขตการศึกษาก็ไม่เติบโตอย่างแท้จริง ยกเว้นที่สิงคโปร์ สมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ก็เป็นแหล่งหนึ่งที่ผลิตความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคแต่ก็เป็นเพียงส่วนหนึ่งและเน้นเฉพาะด้านการศึกษาและศิลปะเท่านั้น ส่วนในระดับรัฐบาลโดยทางกระทรวงการต่างประเทศก็ตีกรอบไว้เฉพาะเป้าหมายทางยุทธศาสตร์และ

การค้าขาย ซึ่งการแบ่งขอบเขตเช่นนี้มักจะไม่สามารถคล้องกับทิศทางในแง่ของความต้องการทางวิชาการ

ประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการสร้างชาติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มายาวนานไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิภาคอื่นๆ ของโลก รัฐอาณาจักรสมัยจารีตไม่ว่าจะเป็นรัฐบริเวณดินดอนสามเหลี่ยมลุ่มน้ำแดง ในเวียดนาม พุกามในพม่า เมืองพระนครในกัมพูชา สุโขทัยในประเทศไทยรวมทั้ง มัชปาหิตในชวา ล้วนถูกนำมากล่าวรวมไว้ในประวัติศาสตร์รัฐชาติสมัยใหม่ของภูมิภาค โดยอาศัยซากปรักหักพังของโบราณสถานที่หลงเหลืออยู่เป็นฐานรากที่บ่งชี้ถึงอดีตความเป็นมาของราชชาตินั้นๆ ทั้งเรื่องการสืบสานวงศ์วานบรรพบุรุษที่ยาวนานที่เป็นมรดกแห่งความภาคภูมิใจของประชาชน ตลอดจนอดีตอันรุ่งโรจน์ที่ประทับใจบรรดานักท่องเที่ยวต่างชาติ แต่ทว่าความยิ่งใหญ่ของซากปรักหักพังแห่งอาณาจักรเหล่านี้รวมทั้งความยิ่งใหญ่ทางประวัติศาสตร์ล้วนแต่เป็นสิ่งที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดีของชาวฝรั่งเศส ชาวอังกฤษ และชาวดัทช์ในยุคสมัยอาณานิคมนั่นเอง ครั้นหลังจากการได้รับเอกราชแล้วบรรดาชาติเกิดใหม่เหล่านี้ก็ยังคงใช้ความรู้นี้เพื่อส่องให้เห็นอดีตอันสูงส่งของตน

ประเด็นต่างๆ ในประวัติศาสตร์ยุคสมัยรัฐแบบจารีต อาทิ เรื่องการตั้งหลักแหล่งถิ่นฐานมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน การคิดค้นเทคโนโลยีการใช้สาริด และเทคนิคการทำเครื่องปั้นดินเผาที่จำเป็นต่อวิถีการดำรงชีวิตของชุมชนในขณะนั้น กลายเป็นหัวข้อสำคัญที่นำมาถกเถียงกันในประชาคมวิชาการปัจจุบัน หากพิจารณาจากแง่มุมของภาษาที่หลากหลายในภูมิภาค ก็จะเห็นว่ามีการเมืองแทรกอยู่ในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นนี้ เช่น การเน้นความเป็นกลุ่มประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ หรือการสนับสนุนการขุดค้นทางโบราณคดีแห่งชาติ รวมทั้งวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งทั้งหมดนี้ได้มีส่วนร่วมในการสร้างและทำให้อดีตกาลมีความหมายจนกลายเป็นมรดกสืบทอดต่อมา นักวิจัยอาจพบข้อมูลใหม่ๆ ทางโบราณคดีและชาติพันธุ์ที่ขัดแย้งกับประวัติศาสตร์แนวชาตินิยมดังที่เกิดขึ้นแล้วในประเทศไทย จากกรณีตัวอย่างที่นักวิชาการได้ถกเถียงกันในเรื่อง ชนชาติจ้วงในกวางสีทางตอนใต้ของจีนว่า เป็นกลุ่มชนเดียวที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทที่ “เก่าที่สุด” ก่อนสมัยที่จะมีการติดต่อกับอินเดียและจีน (พบได้ในงานของ อ.ศรีศักรและ อ.ปราณี 1993) เช่นเดียวกับข้อถกเถียงเกี่ยวกับเทคโนโลยีสมัยโบราณ และการตั้งถิ่นฐาน ก็เป็นอีกประเด็นที่อาจกระทบต่อความรู้สึกนึกคิดและการระลึกถึงอดีตอันไกลโพ้นให้ต้องเจ็บปวด

ผู้เขียนยังจำเหตุการณ์เมื่อปี 1969 ได้ดี ครั้งนั้นได้มีโอกาสสนทนากับหนุ่มชาวมอญ จากพม่าคนหนึ่งผู้ซึ่งกำลังมีบทบาทเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกรัฐมอญเป็นอิสระ ด้วยความที่ ผู้เขียนต้องการแสดงภูมิรู้ของตนเกี่ยวกับเหตุการณ์ในคริสต์ศตวรรษที่ 16 สมัยบูเรงนอง กษัตริย์แห่งพม่าได้ขยายอำนาจลงมาทางใต้ จนสามารถรวมรัฐมอญเข้าไว้กับจักรวรรดิพม่า เป็นผลสำเร็จ และอย่างไม่คาดคิด ผู้เขียนได้ถามความเห็นหนุ่มชาวมอญถึงความรู้สึกที่มีต่อ พระเจ้าบูเรงนองอย่างไม่ตระหนักรถึงบาดแผลทางประวัติศาสตร์ ปรากฏว่าคำตอบที่ได้รับ นั้นออกมาในลักษณะที่ทั้งรุนแรง ห้วน สั้น ว่า “ผมเกลียดพระองค์” ราวกับว่า เมื่อหน้า เขานั้นมีพระเจ้าบูเรงนองยืนตระหง่านอยู่พร้อมชุดดาบขึ้นจะฟาดฟัน อารมณ์ความรู้สึกและการโต้แย้งเช่นนี้ มีอยู่ในงานประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นหรือไม่ ดูเหมือนว่า ผลผลิตทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่นั้นแทบจะไม่มีกล่าวถึงหรือนำสิ่งเหล่านี้มารวบรวมไว้น้อย มาก อีกตัวอย่างเช่น การอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับความเป็นจริงของศิลาจารึกภาษาไทยหลัก ที่ 1 ค.ศ.1292 ก็ยังยากที่ใครจะคาดหวังว่าจะหาผู้เชี่ยวชาญจากนักประวัติศาสตร์มาให้ ความกระจ่างเกี่ยวกับอำนาจของผู้ปกครองสมัยสุโขทัยที่ชี้ชัดลงไปว่าเป็นแบบอย่างของ รัฐบาลที่ดีในยุคสมัยใหม่ (Chamberlian 1991) สำนักประวัติศาสตร์ในมหาวิทยาลัยตะวันตก (ยุโรป) มีแนวโน้มที่จะให้ความสนใจกับประเด็นการถกเถียงภายใต้กรอบวัฒนธรรมแบบ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น นับเป็นการทวนกระแสกับการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็น วิทยาศาสตร์

ยังมีเรื่องราวแต่อดีตกาลหรือการเล่าขานถึงวีรบุรุษในองค์ความรู้ประวัติศาสตร์สมัย ใหม่ที่ซึ่งข้อเท็จจริงได้ถูกแยกออกอย่างสิ้นเชิงจากประสบการณ์ความทรงจำที่สั่งสมมาของ ชุมชนนั้นๆ อย่างไรหรือไม่ เรื่องราวแต่กาลอดีตนั้นผู้เขียนหมายถึงมิติของอดีตที่เป็นอยู่จริง ในช่วงสมัยนั้นๆ ซึ่งผู้เขียนเองก็ไม่มีความรู้ทางภาษาที่ลึกซึ้งพอที่จะเข้าถึงงานประวัติศาสตร์ที่ เขียนโดยชาวพื้นเมืองได้ดีพอที่จะตอบคำถามนี้ได้ จากหนังสือที่ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1979 ทั้ง บทความของ ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, Supomo และ O.W. Wolters ก็ได้กล่าวถึงการเขียน ประวัติศาสตร์ในลักษณะเช่นนี้อยู่บ้าง (Reid และ Marr 1979) แต่การตั้งประเด็นคำถามเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เกิดจากสำนักส่วนตัวมากกว่า โดยเฉพาะงานของ O.W. Wolters ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับอดีตที่เก่าแก่เป็นส่วนใหญ่ (Wolters 1976, 1988) แต่โดยทั่วไปแล้วผู้เขียนพบว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เป็นภาษายุโรป โดยเฉพาะของนักวิชาการ ตะวันตก มักจะไม่รวมเรื่องราวของชาวพื้นเมืองเข้าไว้ด้วยอย่างเต็มใจนัก

ทำอย่างไรจึงจะทำให้ข้อทักท้วงของ Ankersmith ที่ว่าให้ตรวจสอบอดีตมากกว่า การไปไต่สวนอดีตเป็นจริงขึ้นได้ในทางปฏิบัติในการเขียนประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นๆ ที่เป็นภาษาอังกฤษ ความรู้มากมายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยุคต้นและความสำคัญของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นข้อพิสูจน์ได้ว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นมีส่วนในการกำหนดขอบเขตเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ในฐานะเป็นองค์ความรู้หนึ่งที่เป็นที่ยอมรับและรับรู้ในสัมพันธภาพระหว่างองค์ความรู้กับความเป็นภูมิภาคที่น่าจะยังประโยชน์สูงสุดต่อการอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับการเขียนประวัติศาสตร์ ก็คือ การพิจารณาศึกษาให้ตรงตามสภาพความจริงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเป็นภูมิภาคหนึ่งของการศึกษาและสาขาหนึ่งขององค์ความรู้ ดังที่ผู้เขียนปรารถนาที่จะแสดงให้เห็นถึง สัมพันธภาพดังกล่าวระหว่างความเป็นภูมิภาคและองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสมัยใหม่ได้ แต่ก่อนอื่นผู้เขียนต้องการพิจารณาเจาะลึกต่อการเขียนประวัติศาสตร์ที่มีมาก่อนหน้านี้ในประเด็นเกี่ยวกับ ลักษณะดั้งเดิม ลักษณะเฉพาะตน และความแตกต่าง ซึ่งการรับรู้ทางประวัติศาสตร์อย่างมีจิตสำนึก (ตามภาษาของ Ankersmith) ใน 3 ประเด็นนี้ จะช่วยให้นักประวัติศาสตร์ปัจจุบันสามารถเขียนประวัติศาสตร์ได้ด้วยความมั่นใจ โดยผู้เขียนหวังว่าการตีกรอบการอภิปรายถกเถียงในเรื่องดังกล่าว (ลักษณะดั้งเดิม ตัวแทน: ลักษณะเฉพาะตน และความแตกต่าง) จะช่วยสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ประวัติศาสตร์นิพนธ์ต้องการจะบอกกล่าวและทำไมประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นจึงเป็นแบบแผนสำหรับการศึกษาในยุคต่อมา

ลักษณะดั้งเดิม (Origins)

วิชาประวัติศาสตร์เป็นเรื่องของการถกเถียงอภิปรายเกี่ยวกับความจริงแท้ดั้งเดิม โดยมีมิติเรื่องเวลาเป็นตัวแปรสำคัญเช่นเดียวกับวิชาธรณีวิทยาหรือโบราณคดี (ด้วยเหตุนี้) เป้าหมายของความรู้แบบอาณานิคมที่เกี่ยวข้องกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันเป็นผลผลิตของนักโบราณคดีชาวคัทซ์ ชาวอังกฤษ และชาวฝรั่งเศสจึงเหมาะสมกับยุคสมัยอาณานิคมโดยเฉพาะอย่างยิ่งอดีตทั้งหมดในยุคสมัยที่ระบอบอาณานิคมดำรงอยู่ แต่ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่มีบรรดาชาติเกิดใหม่จากขบวนการเรียกร้องเอกราชนั้น ความรู้เรื่องลักษณะดั้งเดิมในประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบตะวันตกก็มีส่วนช่วยให้ “เกิด” ชาติใหม่เหล่านั้นขึ้นมา และการเขียนประวัติศาสตร์แนวชาตินิยมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้ใช้ประโยชน์จากความรู้ที่สมัยอาณานิคมได้กระทำไว้และดำเนินรอยตามไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตั้งถิ่นฐานทำเล

ที่ตั้ง หลักฐานข้อมูลเกี่ยวกับกำเนิดรัฐ เพื่ออธิบายความเป็นมาของรัฐ-ชาติที่เป็นอิสระแห่ง
คน

ภาพที่สอดคล้องกันของประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบอาณานิคมและแบบแนวชาตินิยม
ในข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะดั้งเดิม พบได้จากหนังสือประวัติศาสตร์ยุคใหม่ที่มักจะมองว่า
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นในฐานะเป็นต้นกำเนิดของจารีตประเพณีหรือแบบแผนต่างๆ ที่
ถูกทอดทิ้งไปนับจากการบุกรุกเข้ามาของชาวยุโรปที่กลายเป็นสัญลักษณ์ของการเข้าสู่
ยุคสมัยใหม่ (McCloud, 1986; Steinberg, 1987) การบุกรุกของชาวโปรตุเกสที่มีชัยชนะ
เหนือมะละกาในปี 1511 กลับถือเป็นจุดแรกเริ่มที่ชาวยุโรปเข้ามาทำให้เกิดผลกระทบต่อ
ชุมชนและวิถีแบบพื้นเมือง ประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคก่อนสมัยใหม่แบบตะวันตก, จากกรณี
ศึกษาของ A.J.S.Reid ซึ่งเขาเรียกว่า “ยุคการค้า” นี้ เป็นการย้ำถึงร่องรอยความบาดหมางใน
ปัจจุบันมากกว่าในอดีตเสียอีก และที่จริงแล้ว Reid ถือว่าร่องรอยความบาดหมางนี้เริ่มมา
แล้วตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 15 (Reid, 1988)

นักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นพยายามที่จะไม่ใส่ใจเรื่องความบาดหมาง
กับยุโรปเพื่อมุ่งค้นหาตัวตน (echt) ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อยู่อีกด้านหนึ่งของการแบ่ง
แบบยุโรป ข้อความที่ว่า “รุ่งอรุณ” “กำเนิด” หรือ “ลักษณะดั้งเดิม” เป็นคำปกติธรรมดาใน
งานเขียนประวัติศาสตร์ยุคต้น ความปรารถนาของนักประวัติศาสตร์ที่จะกลับไปสู่อุดมคติที่เป็น
อิสระปลอดจากการแทรกแซงของชาวยุโรป อาจมีผลทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มี
ภาพลักษณ์ที่ดี ซึ่งจะไม่ถูกมองว่าเป็นภูมิภาคที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง สงคราม ปัญหา
การกดขี่ขูดรีดทางเศรษฐกิจ สังคม และปัญหาสิ่งแวดล้อมดังที่มีอยู่มากในยุคสมัยใหม่
อย่างไรก็ตามการหันกลับไปสู่อุดมคติยุคต้นๆ ที่ต้องเกี่ยวพันกับการค้นหากำเนิดดั้งเดิม จะทำให้
มีทางเป็นไปได้ว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะกลับไป “เขียนอดีต” ที่กีดกันการบุกรุกเข้ามา
ของชาวยุโรป ดังนั้นประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น จึงหลงอยู่ใน
โครงการศึกษาเกี่ยวกับสมัยหลังอาณานิคมและการต่อต้านอาณานิคม

อะไรเป็นสาระสำคัญของลักษณะดั้งเดิมที่เป็นตัวตนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ความรู้ด้านตะวันออกของดัทช์และฝรั่งเศส ที่ต่างก็มีแนวคิดเป็นของตนเองได้เป็นมรดกให้
แก่การเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบอังกฤษในเรื่อง วัฒนธรรมต้นแบบ ที่กระจายอยู่อย่าง
กว้างขวางจากสมัยก่อนอารยันอินเดียผ่านทางบริเวณกลุ่มเกาะและภาคพื้นทวีปเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้ไปยังจีนตอนใต้ วัฒนธรรมต้นแบบที่สำคัญก็เช่น เทคโนโลยีการทำสำริด
โดยเฉพาะแหล่งวัฒนธรรมดองเซินที่มีชื่อเสียงในเรื่องกลองมโหระทึก จนเป็น

ความพยายามที่จะบ่งชี้ให้เห็นความโดดเด่นเป็นพิเศษทางวัฒนธรรมของภูมิภาค นักอ่านจารึกและนักประวัติศาสตร์ เช่น ศ. ยอร์จ เซเดส์ มีส่วนอย่างสำคัญต่อการสนับสนุนเบื้องต้นต่อความคิดเรื่องวัฒนธรรมต้นแบบ โดยยืนยันรับรองวัฒนธรรมพื้นฐานของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า เป็นแหล่งวัฒนธรรมการทำนาถั่ว การให้ความสำคัญแก่ผู้หญิง ตลอดจนเอกลักษณ์ทางสังคมอื่นๆ รวมทั้งตำนานความเชื่อต่างๆ (Coedes, 1968:8-9) ศ. เซเดส์ ไม่ใช่เพียงผู้กำหนดลักษณะวัฒนธรรมต้นแบบอย่างเดียวนั้น แต่ยังได้พูดถึง “เอกภาพทางวัฒนธรรม” ที่เสริมจุดแข็งให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเป็นเขตการศึกษาหนึ่งด้วย

จากบทความเรื่อง “ศาสนาและความเชื่อในเขตมรสุมของเอเชีย” เขียนโดย Paul Mus เมื่อปี ค.ศ.1993 จัดว่าเป็นบทความที่ยังคงให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านในความคิดพื้นฐานเรื่องการนับถือพลังศักดิ์สิทธิ์แห่งปฐพีที่ได้รับยกย่องขึ้นเป็นเทพเจ้า ในฐานะหัวหน้าหรือตัวแทนของชุมชนที่เป็นความศักดิ์สิทธิ์แทนพระผู้เป็นเจ้าของผู้ได้รับมอบอำนาจพลังอันศักดิ์สิทธิ์เพื่อสร้างความอุดมสมบูรณ์แห่งสรรพสัตว์และพืชพันธุ์ต่างๆ รวมทั้งเพื่อชะตากรรมที่ดีของชุมชนโดยรวม (Mus, 1975:15) ลัทธิการบูชาปฐพีหรือพระธรณีเยี่ยงเทพเจ้าที่ Mus ระบุว่า เป็นเทพเจ้าผู้ชาย เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างแผ่นดิน พระเจ้า และอำนาจศักดิ์สิทธิ์เหนือชุมชนมนุษย์ สิ่งนี้ได้กลายเป็นความเชื่อที่ฝังลึกอยู่ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความคิดเรื่องวัฒนธรรมต้นแบบหรือวัฒนธรรมพื้นฐานไม่เคยดับสูญ แต่ยังคงได้รับการต่อยอดอย่างต่อเนื่องในกระบวนการความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในหนังสือของ Wolters ตีพิมพ์ในปี 1982 ได้เขียนเรื่อง Some Features of the Cultural Matrix “ลักษณะบางประการของวัฒนธรรมต้นแบบ” ไว้ในบทแรกของหนังสือเล่มนี้เดี่ยว หรือหนังสือของ H.L.Shorto ก็ได้กล่าวถึงเรื่องเช่นนี้ไว้เหมือนกัน ซึ่งเขียนขึ้นโดยอาศัยข้อมูลบางส่วนที่ได้จากองค์กรทางสังคมการเมืองของมอญ-กลุ่มชนรุ่นแรกๆ ในภาคพื้นทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นผู้ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเพาะปลูกข้าวในที่น้ำจืดและการนับถือพุทธศาสนาเถรวาทให้แก่ชนกลุ่มใหม่ เช่น พม่าและสยามในเวลาต่อมา จากบทความทั้งสองของ Shorto (ปี 1963,1967) เขาได้ตรวจสอบพบว่า มอญเป็นต้นแบบของพม่าในเรื่องการนับถือผี 32 ตน ซึ่งเป็นความเชื่อที่ผูกพันกับเรื่องของพระเจ้า เขตแดน และอำนาจการเมือง ทั้งยังเสนอแนะว่าวัฒนธรรมความเชื่อแบบมอญนั้นยึดติดอยู่กับพลังอำนาจแห่งวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว เช่นเดียวกับวัฒนธรรมความเชื่อแบบจีนและจามซึ่ง Mus เองก็กล่าวมาไว้เช่นกัน Shorto เห็นว่า วัฒนธรรมความเชื่อแบบท้องถิ่นได้แปรเปลี่ยนไปสู่รูปแบบที่ “สูงขึ้นไป” ในระดับองค์กรการเมือง ดังเช่น กรอบตัวเลขที่มีเหตุผลของอินเดีย

(ตัวเลข 32 หรือ 36) เป็นตัวเลขของกลุ่มชนหรือกลุ่มสายตระกูลดั้งเดิมที่หลอมรวมกันในทางการเมืองแบบรวมศูนย์ที่ซับซ้อนขึ้นนั่นเอง Shorto คະเนว่าจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมความเชื่อในเรื่อง ระบบเครือญาติ การเคารพบูชาบรรพบุรุษ และการควบคุมขอบเขตปริมณฑลแห่งตน ที่เป็นการแสดงออกทางวัฒนธรรมความเชื่อแบบอินเดียนั้นเป็นการแปรเปลี่ยนมาจากรูปแบบวัฒนธรรมการเมืองแบบเก่านั่นเอง ยังมีตัวอย่างอื่นของกระบวนการทางวัฒนธรรมที่ยึดติดกับวัฒนธรรมต้นแบบซึ่งพบเห็นได้มากในงานศิลปกรรม ดังที่ Stanley O' Connor ได้ถอดรหัสภาพประติมากรรมที่จินทิ Sukhuh ในชวาภาคกลางออกมาได้อย่างน่าทึ่งว่า ภาพสลักนูนต่ำเหล่านั้นเป็นรูปธรรมที่สะท้อนความเชื่อเรื่องจิตวิญญาณ เช่น ภาพคน 2 คนถืออาวุธ ก็อาจเป็นเรื่องของพิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษเพื่อการปลดปล่อยวิญญาณนั่นเอง (O' Connor 1985)

ตามแนวคิดนี้เราพอมองเห็นวัฒนธรรม(ดั้งเดิม)ต้นแบบของชนพื้นเมืองที่เหมือนกันทั้งภูมิภาคปรากฏอยู่ในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากฝั่งตะวันตก ไปจรดตะวันออกเฉียงใต้ด้วย ดังเช่น สังคมของชาวอารกัน(ยะไข่) รับศาสนาจากอินเดียเข้าไป เพราะความคล้ายคลึงกันในพื้นฐานความเชื่อแบบเขตรวมเหมือนกัน (Gutman, 1976:320) แต่การที่ Gutman ไม่ให้ความสำคัญกับ “กระบวนการทำให้เป็นแบบอินเดียของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ดูเหมือนจะยังทำให้ “สับสน” มากกว่า ในทรรศนะของแบบบทกลับเห็นว่าการแบ่งแยกระหว่างการเป็นตัวของตัวเองอย่างอิสระภายใต้วัฒนธรรมท้องถิ่นแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความเป็นอารยะแบบอินเดียนั้นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง (Mabbett, 1977a) วัฒนธรรมต้นแบบดั้งเดิมของชาวพื้นเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังคงฝังแน่นแลเห็นได้ทั่วไปใน “ลักษณะพิเศษ” หรือในระดับ “พื้นฐาน” ตามทรรศนะของชาวตะวันตกมองว่า ลัทธิการนับถือผีสอดคล้องสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่อง วัฒนธรรมขั้นพื้นฐานของศ. เซเคส์ หรือ ศาสนาและความเชื่อของ Mus และวัฒนธรรมความเชื่อเรื่องขอบเขตอำนาจของ Shorto (McCoy, 1982) หรือการให้ความสำคัญในลัทธิบูชาบรรพบุรุษ ถูกชี้ว่าเป็นลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมพื้นฐานดั้งเดิมเฉพาะตน เช่น กรณีระบบกษัตริย์ของเขมรมักจะนำมาใช้อ้างสิทธิเพื่อขึ้นสู่บัลลังก์ ผู้อ้างสิทธิ์จะใช้เวลาสัมพันธ์ทางเครือญาติทั้งสายแม่และสายพ่อเพื่อให้ได้รับการยอมรับจากเครือข่ายพันธมิตรแห่งตนและผู้สนับสนุนอย่างกว้างขวางที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Kirsch, 1976) การยอมรับในระบบเครือญาติทั้งสองสายทำให้ผู้หญิงในกลุ่มชนชั้นสูงมีอิทธิพลเป็นพิเศษในการเมืองระบบราชวงศ์ แม้ว่าราชบัลลังก์นั้นจะสำรองไว้สำหรับผู้ชายก็ตาม

การรวมเวียดนามกับดินแดนทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเป็นเขตพิเศษทางนิเวศน์วัฒนธรรมที่ยังคงความแตกต่างมาอย่างต่อเนื่องเพราะมิได้เป็นแบบจีนทั้งหมดหรือแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างสมบูรณ์ (Tai, 1988:91) Keith Taylor ผู้ซึ่งยืนยันในทฤษฎีที่จะไม่รวมเวียดนามไว้ในองค์ความรู้ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ก็เห็นว่า ลัทธิการนับถือผีที่ทับซ้อนอยู่กับความเชื่อในอำนาจของราชสำนัก ที่เรียกว่า “ศาสนาสัมยราชวงศ์” ในคริสต์วรรษที่ 11 นั้น สอดรับกันอย่างดีกับการนับถือความศักดิ์สิทธิ์ของวิญญาณบรรพบุรุษ-ขอบเขตพรมแดน-อำนาจของผู้นำ เช่นเดียวกับที่พบเห็นทั่วไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Taylor, 1986a;1986b) หากจะเปรียบเทียบการวิเคราะห์นี้เป็นเส้นกราฟโดยแบ่งเป็นลำดับชั้น ก็จะพบว่าในส่วนที่อยู่ต่ำกว่าเส้น ถือเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานที่เป็นตัวตนที่แท้จริงของความเป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนที่อยู่เหนือเส้นขึ้นไปก็จะเป็นวัฒนธรรมต่างชาติจากภายนอก

การเกิดชุมชนเมืองก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งที่ทำให้นักประวัติศาสตร์ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการค้นหาข้อมูลดั้งเดิม มีคำในภาษาโบราณหลายคำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก่อนที่จะรับอิทธิพลอินเดียและจีนเข้ามาที่แสดงนัยของคำหมายถึง “ศูนย์กลาง” “แกนกลาง” หรือ “การตั้งถิ่นฐาน” ที่มีความหมายในเวลาต่อมาคือ เมืองหลวง หรือ เมืองคำที่ยังหลงเหลือให้เห็นอยู่ก็เช่น คำ kharuin ของพม่า ซึ่งหมายถึง “ใจไม้” หรือคำว่า “เมือง” ของไทยซึ่งมีนัยถึง “การตั้งถิ่นฐานอย่างมั่นคง” และ kraton ของชาวที่สืบมาจาก ราชทู (หรือดาตู) ในภาษาออสโตรนีเซียนซึ่งหมายถึง “หัวหน้า” คำเหล่านี้แสดงถึง แกนกลางอำนาจที่เติบโตต่อมาเป็น แคว้น รัฐ อาณาจักร และจักรวรรดิ อาจเป็นไปได้ที่จะกล่าวว่า ความสนใจประเด็นนี้ทางวิชาการเป็นแรงผลักดันจากวิชามานุษยวิทยาและวิชาโบราณคดี ที่ทั้งสองสาขาหยิบยกเรื่องชุมชนเมืองมาเป็นตัวแบบในการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางในช่วงทศวรรษ 1960-1970 กรณีของศรีวิชัยที่ป่าเลี้ยวที่สันนิษฐานว่ากลายเป็นชุมชนเมือง “เมื่อไม่นานมานี้” ในบริเวณกลุ่มเกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นความพยายามที่โน้มเอียงให้สอดคล้องกับเรื่องราวทางโบราณคดีมากกว่าประวัติศาสตร์ (Bronson และ Wisseman, 1976) แต่การขุดค้นทางโบราณคดีด้วยวิธีการแบบสมัยใหม่เป็นครั้งแรกเพื่อหาหลักฐานที่ชัดเจนเกี่ยวกับศรีวิชัยก็ประสบความล้มเหลวที่ไม่พบอะไรที่สำคัญ ประวัติศาสตร์ศรีวิชัยที่รับรู้กันมาแต่แรกเริ่มว่าเป็นรัฐจักรวรรดิพาณิชย์ที่มีอาณาเขตกว้างใหญ่ในบริเวณกลุ่มเกาะเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันก็ยังมีเนื้อหาสาระเช่นเดิมเหมือนเมื่อครั้งเริ่มการขุดค้นที่มีแต่คำถามใหม่ที่นำดินแดน (Manquin, 1993)

นักภูมิศาสตร์-ประวัติศาสตร์ เช่น พอล วิทลีย์ ถือเป็นผู้อุ้กเบิกด้านประวัติศาสตร์โครงสร้างบริเวณคาบสมุทรมาเลย์ที่อาศัยหลักฐานจากจีน เขาได้วางกรอบแผนภูมิว่าด้วยการเกิดชุมชนเมืองไว้ใ้บทความและหนังสือของเขา (ในช่วงปี 1977 และ 1983) โดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางสังคมอเมริกันเปรียบเทียบกับการทำงานในแอฟริกา, ตะวันออกกลาง, อเมริกา และได้กำหนดบรรทัดฐานของลักษณะชุมชนเมืองไว้ 2 รูปแบบคือ “ชุมชนเมืองที่ส่งเสริมให้เกิดขึ้น” พบในเขตจีน-เวียดนามสมัยอยู่ภายใต้การปกครองของจีน กับ “ชุมชนเมืองที่เกิดขึ้นเอง” ในเขตที่รับอิทธิพลอินเดีย ลักษณะดังกล่าวจะเป็นการแยกเวียดนามออกจากประวัติศาสตร์ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เกี่ยวกับเรื่องนี้ Keith Taylor ได้วิจารณ์หนังสือของ Wheatley ปี 1983 โดยแย้งว่า Wheatley เข้าใจผิดเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการปรับเปลี่ยนให้เป็นแบบจีนของเวียดนามยุคแรก ทั้งยังได้ปฏิเสธความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของเวียดนามอีกด้วย (Taylor, 1986b) อันที่จริงแผนภูมิเรื่องกำเนิดชุมชนเมืองของ Wheatley นั้น เป็นหนทางหนึ่งที่จะแก้ปัญหาที่อยู่ยากใจของนักประวัติศาสตร์ยุคต้นมาเป็นเวลากว่า 25 ปี โดยเฉพาะปัญหาเรื่องรัฐและกำเนิดรัฐที่นักประวัติศาสตร์บางท่าน เช่น Kulke เห็นว่า กระบวนการเกิดชุมชนเมืองก็คือ ลักษณะของการก่อตัวเป็นรัฐในเวลาต่อมา นั่นเอง (Kulke) ในขณะที่นักประวัติศาสตร์คนอื่นๆ ก็ยังไม่ปักใจเชื่อว่าการเกิดชุมชนเมืองและการก่อตัวเป็นรัฐนั้นจะเป็นเรื่องเดียวกัน แต่มุ่งมองไปที่ข้อจำกัดเรื่องการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรมากกว่า ว่าทำให้เกิดการแยกตัวและกระจายกันออกไปตั้งชุมชนใหม่ ดังเช่น กรณีของชาวภาคกลางที่ขยายไปยังภาคตะวันออกเฉียง (Christie, 1991)

แล้วอะไรล่ะที่เป็นจุดแรกเริ่มที่นำไปสู่กำเนิดรัฐ การที่ได้ติดต่อกับแหล่งอารยธรรมจีนและอินเดียมีส่วนต่อกำเนิดหรือไม่อย่างไร หรือว่าความรู้ทั้งหลายเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ยุคต้นๆ จะต้องดำเนินไปในวิถีอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ดังที่ผู้เขียนตั้งประเด็นคำถามไว้ มีการคัดค้านอย่างจริงจังต่อการคาดหวังว่า “รัฐ” สามารถสื่อความหมายเกี่ยวกับอดีตแรกเริ่มของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ ในขณะที่บ้างก็เห็นว่าเงื่อนไขคำถามเหล่านี้มิได้เป็นปัญหาทางประวัติศาสตร์แต่อย่างใด บางคนกลับเห็นว่ามันเป็นเครื่องหมายแห่งสัญญาณอันตรายของแนวคิดยุโรปนิยมพอๆ กับตะวันออกนิยม เป็นไปได้หรือไม่ที่จะหลีกเลี่ยงความหมายแบบพวกหัวสมัยใหม่เหล่านี้โดยหันมาใช้คำว่า “นักวัฒนธรรม” ท้องถิ่น คำถามเกี่ยวกับกำเนิดรัฐมีแทรกอยู่ทั่วไปในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ช่วงต้นคริสตกาลเพราะว่าประวัติศาสตร์ภูมิภาคซึ่งถูกจำกัดวงค่อนข้างแคบเพียงการศึกษาอดีตจาก

หลักฐานเอกสาร รัฐเอเซียตะวันออกเฉียงใต้จึงเริ่มมาจากหลักฐานเมื่อมีการติดต่อกับอินเดียและจีนแล้ว โดยช่วงเวลาก่อนหน้านั้นถือเป็นยุค “ก่อนประวัติศาสตร์” ของภูมิภาค

จุดแบ่งระหว่างประวัติศาสตร์กับก่อนประวัติศาสตร์นั้นไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน อาจกำหนดขึ้นตามความรู้สมัยใหม่ที่ต้องการเน้นความเชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน เช่น วิชาโบราณคดี เป็นศาสตร์ที่คุ้นเคยกับการศึกษาเรื่องราวในยุคก่อนประวัติศาสตร์แท้จริงแล้วก็นำมาใช้ได้ดีกับยุคประวัติศาสตร์เช่นกัน โดยสามารถช่วยตีความหลักฐานประเภทเอกสารได้ การขุดค้นทางโบราณคดีของ Manquin ที่ปาเล็มบังก็ตี การศึกษาซากโบราณวัตถุสถานที่หลงเหลืออยู่ในสุลาเวสีตอนใต้ และการวิเคราะห์ทางโบราณคดีของ Highams เกี่ยวกับเมืองพระนครจนถึงคริสต์วรรษที่ 13 อาจเป็นคำตอบให้แก่ข้อวิจารณ์ของ Hutterer ที่ว่านักโบราณคดีได้ช่วยปลดเปลื้องความยากลำบากที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงประวัติศาสตร์ยุคต้นๆ ของภูมิภาคเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ได้อย่างดี ทั้งยังได้เรียกร้องให้นักโบราณคดีเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อช่วยลำดับเหตุการณ์ความสำคัญทางโบราณคดีให้แก่ประวัติศาสตร์ที่นิยมชมชอบการหาข้อมูลจากพงศาวดาร บันทึกการเดินทาง จารึกและข้อมูลเอกสารอื่นๆ การร่วมมือทางวิชาการระหว่างประวัติศาสตร์กับก่อนประวัติศาสตร์น่าจะเป็นแนวคิดที่สำคัญในปัจจุบัน

นักก่อนประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ต่างก็ต้องทำงานอย่างหนักเพื่อชี้ให้เห็นสถานะความเป็นผู้นำ แห่ง “การเป็นผู้ปกครองสูงสุด” หรือ “สังคมชนเผ่า” (ตามนิยามของ Wheatley, 1983) ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อที่กำลังก้าวล่วงสู่ความเป็นรัฐ เข้าสู่พัฒนาการของการเป็น “รัฐที่แท้จริง” (ตามนิยามของ Bronson, 1977:40) แต่ในทรรศนะของเคนเนท ฮอล เห็นว่า ฟูนันเป็นรัฐแรกเริ่มของภูมิภาคเอเซียตะวันออกเฉียงใต้ (1985:บทที่ 3) คำถามเกี่ยวกับจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความเป็นรัฐนั้นไม่น่าเป็นเรื่องพิเศษแต่อย่างใดสำหรับประวัติศาสตร์เอเซียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นๆ เมื่อเทียบกับข้อเสนอแนะก่อนประวัติศาสตร์ที่ว่า “จุดปิดกั้นทางโครงสร้าง” ระหว่างสองช่วงระยะนี้ (Miksic, 1990:92) แต่แนวทางของ Manquin มีความแตกต่างออกไปบ้าง โดยเน้นที่การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจโลก (Manquin, 1991:54)

จุดหัวเลี้ยวหัวต่อที่นักประวัติศาสตร์ค้นหาเพื่อใช้เป็นหลักฐานยืนยันนั้นไม่ต่างไปจากแนวทางของอินเดียที่ว่า “กลุ่มชนที่สืบทอดเป็นสายตระกูล” ค่อยๆ พัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ “รัฐ” (Thapar, 1984) การเปรียบเทียบอย่างกว้างๆ นี้ในแง่หนึ่งเห็นว่าคุณรู้ความคิดในเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างการค้ากับกษัตริย์ ซึ่งประเด็นที่แพร่หลาย

มากในทศวรรษ 1970 (ตัวอย่างเช่น Webb.1975) เป็นกระแสที่ท้าทายต่อการศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น นำไปสู่สมมติฐานที่ว่า กำเนิดรัฐแรกเริ่มขึ้นอยู่กับปัจจัยทางการค้า (ดังเช่นงานของ Glover 1992; Hall และ Whitmore 1976; Kathirathamby – Wells และ Villier, 1990) ยกเว้นกรณีพม่าที่พิชุงนีได้ว่ามีสาเหตุมาจากการปกครอง (Aung – Thwin 1990) การศึกษาที่เร้าใจยิ่งกว่าซึ่งครั้งหนึ่งเรียกว่า “กระบวนการทำให้เป็นแบบอินเดีย” (Mabbett, 1977a; Wolters 1974) ที่เน้นให้เห็นว่า กรอบของการเปลี่ยนแปลงนั้น ถูกประเมินค่าไว้สูงมากที่ไม่เพียงแต่จะเป็นสิ่งนำไปสู่การเพิ่มพูนความมั่งคั่งเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในฐานะเป็นศูนย์กลางการเผยแพร่ความรู้และแนวคิดต่างๆ รวมทั้งสินค้าและวัตถุอื่นๆ อีกมากมาย ขณะเดียวกันเส้นทางค้าขายก็ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมที่นำเอาการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมต่างๆ เข้ามายังเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย อาทิ การแลกเปลี่ยนทางศาสนา รูปแบบที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนาได้กลายเป็นต้นแบบให้แก่ศิลปพื้นเมืองได้ลอกเลียนและดัดแปลงต่อมา นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ ที่เกิดขึ้น เช่น การสร้างเสริมอำนาจบารมี สถานภาพ เกียรติภูมิและผลที่ตามมาในทางการเมือง อีกข้อมูลหนึ่งของความเกี่ยวเนื่องระหว่างการค้ากับกำเนิดรัฐที่เป็นงานเขียนประวัติศาสตร์แบบอาณานิคมระยะหลังก็เช่น ประวัติศาสตร์ของชาวดัทซ์กับลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจแบบตะวันออก (Van Leur, 1967) แต่ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับการค้า, กษัตริย์กับพ่อค้า ยังคลุมเครืออยู่ มันไม่ได้ส่งเสริมซึ่งกันและกันเสมอไปหรือในทุกๆเรื่อง แต่ทั้งสองมี “ความปรองดองที่ขัดแย้งกัน ” และนอกเหนือความขัดแย้งต่างๆ ไปมีความเชื่อทางการเมืองบนพื้นฐานการค้าเกิดขึ้นซึ่งยืนยันได้ถึงความตึงเครียดนี้ (Manquin, 1991:51)

มีคำอธิบายที่สมเหตุสมผลพอๆกันในอีกแง่มุมหนึ่ง โดยมุ่งประเด็นไปที่ “แรงกระตุ้น” ด้านสภาพแวดล้อมทางสังคมว่าเป็นกลไกสำคัญที่แปรเปลี่ยนสถานะผู้นำไปสู่การเป็นกษัตริย์ Wheatley เป็นผู้หนึ่งที่สงสัยว่าแรงกระตุ้นนี้เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงทางเกษตรกรรมแบบใหม่ที่เป็นการปลูกข้าวนาลุ่มไฉ่เป็นพืชพันธุ์ธัญญาหารหลัก (Wheatley, 1983:277-78) นักก่อนประวัติศาสตร์ยังคงให้ความสำคัญกับการปลูกข้าวนาลุ่มว่า เป็นพื้นฐานให้เกิดบูรณาการทางสังคมและอำนาจการเมืองทั่วทั้งภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่เกิดขึ้นในสุลาเวสีได้ (Macknight,1983) การปลูกข้าวนาลุ่มนี้เองทำให้การเพาะปลูกขยายตัวเพิ่มมากขึ้นและสัมพันธ์อย่างกว้างขวางกับการลงทุนในแรงงานทางเกษตร ซึ่งในมุมกลับการแข่งขันกันปลูกข้าวนาลุ่มที่ขยายตัวอย่างมาก นำไปสู่ความแตกต่างทางสังคมและการจัดลำดับชั้นทางสังคมตามมา

มีบทความหนึ่งที่น่าสนใจซึ่งนักประวัติศาสตร์ได้ละเลย อาจเป็นเพราะไม่ได้อยู่ในสายวิชาประวัติศาสตร์โดยตรง นั่นคือ Michael Dove ได้คัดค้านทฤษฎีการปลุกข้าวาลุ่มว่า มิได้เป็นที่นิยมชมชอบของเกษตรกรทั่วไปทั้งยังไม่ได้เป็นแรงกระตุ้นที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใดๆ ได้ (Dove, 1985) เขาเชื่อว่าไม่ใช่อย่างแน่นอนที่ชาวนาหันมาปลุกข้าวาลุ่ม เพราะเหตุที่ว่าข้าวาลุ่มให้ผลผลิตต่อหัวมากกว่า แต่ชาวนาค่อยๆ เปลี่ยนมาปลุกข้าวาลุ่ม เพราะผู้ปกครองในอดีตได้เสนอให้สภาพ ภัยวิฤกมิและสิ่งจูงใจอื่นๆ แก่ผู้ปกครองท้องถิ่นให้หันมาเพิ่มผลผลิตต่อหน่วยถือครองให้สูงมากขึ้น และผลที่ตามมาคือ การที่ราชสำนักสามารถเข้าไปแสวงหาประโยชน์ตอบแทนได้มากขึ้นนั่นเอง เกี่ยวกับเรื่องนี้ Tony Day และ Adrian Vickers ได้แสดงความเห็นโต้แย้งเพิ่มเติมด้วยการรื้อฟื้นการตีความเรื่อง “ขอบเขตอำนาจรัฐ” ของ Clifford Geertz ขึ้นมาใหม่ พร้อมทั้งเสนอแนะว่า อำนาจ และพระบรมราชโองการของกษัตริย์ในยุคแรกๆ นั้นมีพลังเพียงพอที่จะผลักดันให้ชาวนาหันมาสู่วิธีการเพาะปลูกแบบนี้ทั้งที่ไม่ให้ผลผลิตมากเท่าการเพาะปลูกแบบเดิม (นาหว่าน) การขยายตัวของ การปลุกข้าวาลุ่มมีส่วนทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมซึ่งเป็นแบบอย่างที่ยึดยึดมาจากการจัดการโดยราชสำนักอินเดีย (Day, 1994, Vickers, 1986) แต่เส้นแบ่งที่อยู่ระหว่างเกษตรกรที่ตั้งถิ่นฐานทำมาหากินภายในขอบเขตปริมณฑลที่ราชสำนักสามารถควบคุมได้ถึงกับการบังคับข่มขู่ด้วยพระราชอำนาจของกษัตริย์นั้นบางเบาเกินกว่าจะลากหรือวาดให้เห็นได้

คำว่า *นคร* หรือ “ขอบเขตอำนาจรัฐ ของเกอร์ทซ์ ก็เป็นอีกประเด็นหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา (Geertz, 1980) เป็นไปได้ว่าอาจเป็นผลผลิตจากกรณีศึกษาเรื่องบาห์ลี ในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ในฐานะเป็นองค์ความรู้ที่โดดเด่นของการศึกษาภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ไม่เคยมีกล่าวไว้ในประวัติศาสตร์ยุคต้นแห่งสำนักเคมบริดจ์ ทั้งยังเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลอย่างมากของภูมิภาคนี้แม้ว่าจะถูกโต้แย้งอย่างหนัก แต่ก็ถือเป็นตัวแบบที่อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมแบบตะวันออกที่เป็นปฎิปักษ์ต่อแนวคิดแบบมาร์กซิสต์และเวเบอร์ที่ว่าด้วยรัฐที่มีขอบเขตกำหนดชัดเจนแน่นอน และอยู่ภายใต้การปกครองด้วยกฎหมายทั่วราชอาณาจักร อันที่จริง *นคร* นั้นใกล้เคียงกับ *มณฑล* ในแนวคิดของ Wolters ที่นักวิชาการจำนวนมากได้หยิบยืมไปใช้ (Wolters, 1982) ตัวแบบทั้งสองแสดงให้เห็นถึงบทบาทการต่อสู้และความรุนแรงในการใช้อำนาจของราชสำนักที่ลดลง และในลักษณะเช่นนี้ก็เท่ากับเป็นการสร้างอดีตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้มีลักษณะที่เป็นแบบตะวันออก ที่ยึดมั่นในอุดมคติและที่มีความแปลกแยกโดดเด่น

คำว่า *มณฑล* ตามความหมายที่แท้จริงย่อมหมายถึง วงกลม แต่ความหมายโดยอุปมาอาจหมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่าง องค์กรวม หรือความเป็นพุทธที่สมบูรณ์ (พุทธภาวะ) หากเป็นเช่นนี้ *มณฑล* ก็จะเป็นที่รวมของความศักดิ์สิทธิ์แห่งวิญญูณบรรพบุรุษ เขตแดน และอำนาจแห่งผู้นำ ทั้งนักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์ต่างก็พบว่า รัฐมีลักษณะเช่นเดียวกับ *มณฑล* ด้วยเหตุผล 2 ประการ ประการแรกคือ การเป็นรูปแบบ “พื้นเมืองดั้งเดิม” และเป็น การ “ปกป้อง” เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น จากแนวคิดยุโรปนิยม ทั้งที่จริงๆ แล้วก็มีได้ เป็นลักษณะท้องถิ่นดั้งเดิมอย่างแท้จริงแต่เป็นแบบอินเดียมากกว่า ประการที่สอง เป็นแนวคิดทางวัฒนธรรมที่ต่อต้านอย่างจริงจังต่อการกำหนดรูปแบบว่าด้วย กำเนิดรัฐ ที่ให้น้ำหนักกับการตีความ ข้อวิพากษ์วิจารณ์เรื่อง *มณฑล* เท่าที่คุ้นเคยได้กระทำไว้นั้น (1991:21) พบว่า ข้อมูลชั้นต้นมีความชัดเจนเพียงเล็กน้อย โดยเฉพาะศัพท์บัญญัติที่ใช้เพื่อความเข้าใจมักจะทำให้พลาดประเด็นที่จะช่วยในการตีความ ไม่ใช่สิ่งที่ดำรงอยู่จริงที่ต้องพิสูจน์ให้หายสงสัย ตัวอย่างของ Higham ที่แสดงให้เห็นว่าจะสามารถผลักดันแนวคิดนี้ได้อย่างไรภายใต้ข้อจำกัดนี้ เขาจึงได้ขยายขอบเขตครอบคลุมไปถึงจามปาและดินแดนบริเวณลุ่มน้ำแดงในเขตยึดครองของจีนสมัยราชวงศ์ฮั่นซึ่งเป็นส่วนที่ถูกแยกออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามแผนภูมิชุมชนเมืองของวิทลีย์ (Higham, 1989: บทที่ 5-6)

มีนักวิชาการจำนวนไม่น้อยได้ถกเถียงกันถึงรูปแบบว่าด้วยรัฐที่น่าจะเป็นไปได้ ซึ่งความรู้เกี่ยวกับสังคมชนเผ่าหรือความเป็นผู้นำที่อ้างว่า เป็นลักษณะแบบแผนของรัฐอุดมคติ นั้น ก็ขาดน้ำหนักในการตีความ (Kennedy, 1977:28,32) คำว่า “รัฐ” ตามความหมายของเวเบอร์ก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกว่าจะรับได้ อย่างเช่นเรื่องระบบราชการที่สืบต่อกันมา ก็ไม่พบว่ามีอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แม้แต่ในฟิลิปปินส์ยุคก่อนการแทรกแซงเข้ามาของสเปน ที่มีหน่วยสังคมการเมืองที่ใหญ่ที่สุดก็คือ บารังไก หรือ หมู่บ้าน โดยมีคาตูปันหัวหน้าปกครองดูแล สถานภาพของหัวหน้าที่มีลักษณะแบบท้องถิ่นมากกว่าที่จะ “เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างอำนาจแบบอาณาจักรอื่น” (Rafael, 1988:141, Scott, 1982:96-126)

บันทึกภาษาสเปนเกี่ยวกับสังคมตากาล็อกยุคต้นๆ ก็มีได้กล่าวถึง “ตำนานที่ลึกซึ้ง” ที่เชื่อมสัมพันธ์กับจักรวาลและความเป็นมาของมนุษย์ หรือ “การรวบรวมเผ่าพันธุ์” ที่อาจจะให้สิทธิพิเศษแก่กลุ่มใดหรือตระกูลใดเหนือกว่ากลุ่มอื่น (Rafael, 1988:146) บารังไก เป็นหน่วยอิสระในทางการเมืองที่ค่อยๆ ถูกหลอมรวมเข้ากับรัฐอาณานิคมอย่างช้าๆ ดังนั้นศัพท์ที่ว่าด้วยการก่อตัวของรัฐจึงไม่ปรากฏให้เห็นว่าจะใช้ได้กับสังคมฟิลิปปินส์ยุคต้นก่อน

การเข้ามาของสเปน และนี่เป็นเหตุผลหนึ่งที่ฟิลิปปินส์มักจะหลุดออกไปจากกรอบประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคก่อนสมัยใหม่ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสมอ

วอลเตอร์สได้เสนอข้อคัดค้านไว้อย่างน่าฟังเกี่ยวกับแนวคิดที่ว่า ฟูนันเป็นรัฐแรกเริ่มของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บนพื้นฐานที่ว่า การดำรงอยู่ของฟูนันไม่ได้แตกต่างจากความคิดแบบเดิมของจีนที่ว่า รัฐปกครองโดยการสืบทอดอำนาจตามระบบราชวงศ์ และมีอาณาเขตที่แน่นอน (Wolters, 1982:13-14) แต่กระนั้นนักประวัติศาสตร์ยุคต้นบางครั้งก็ได้จำกัดตัวเองอยู่ในกรอบและกลไกทางความคิดแบบเบ็ดเสร็จตามความหมายของเวเบอร์ที่เป็นสมัยใหม่และเน้นยุโรปเป็นศูนย์กลางหรือการอนุมานจากหลักฐานข้อมูลจากจีน สิ่งที่นักประวัติศาสตร์ต้องการจะเข้าใจก็คือ คำยืนยันเกี่ยวกับรูปแบบของรัฐ ทั้งที่ถูกมองว่าเป็นรูปแบบที่เปราะบางและมีโครงสร้างที่อ่อนแอ (Kulke, 1991:21) ความชัดเจนของสิ่งที่เรียกว่าความเปราะบางและอ่อนแอทำให้สิ่งที่มีอยู่ทั้งหมดขาดคุณสมบัติในการสืบค้นทางประวัติศาสตร์ที่เหมาะสม

ความพยายามของคูลเก้ที่จะกำหนดแผนภูมิให้เห็นถึงวิถีแห่งพัฒนาการของรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น โดยเริ่มจากระดับท้องถิ่น ระดับแคว้น และระยะของการเป็นรัฐจักรวรรดินั้นถือว่าเป็นภาพที่พอเพียงในฐานะเป็นผลงานชิ้นริเริ่มดังที่ปรากฏอยู่ในหนังสือที่สำคัญมากเล่มหนึ่ง (Kulke, 1986) งานของเขาเน้นหนักที่การสังเคราะห์เปรียบเทียบ (ระหว่าง ชาว กัมพูชา พม่า) แต่ความรู้ที่หวัดๆ วกกลับถูกลดทอนลง คูลเก้ยังคงรักษากรอบการตีความของเขาไว้อย่างสืบเนื่องในงานต่อๆ มา เช่นในปี 1991 อย่างไรก็ตามการอภิปรายของเขาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางกับระดับท้องถิ่นในรายละเอียดต่างๆ นั้นกลับน่าสนใจกว่าข้อเสนอที่ว่า บริเวณแกนกลาง(ศูนย์กลาง)อำนาจยุคต้นๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีพัฒนาการตามขั้นตอนกระบวนการเกิดรัฐ(แม้จะไม่สามารถสอดคล้องกันได้ได้อย่างแนบสนิทนัก) (Kulke, 1986:5) สิ่งที่ขาดหายไปภายใต้กรอบความคิดที่กำหนดไว้ตามลำดับเวลาก็คือ เหตุผลในระยะแรกเริ่มที่ศูนย์อำนาจเล็กๆ พึงได้รับความสำคัญในแง่ของภูมิรัฐศาสตร์และการติดต่อกับโลกภายนอก และในช่วงจักรวรรดิต่อมาก็ให้ความสนใจกับการแสดงความจงรักภักดีของพันธมิตรท้องถิ่นที่ถูกจัดวางไว้ในตำแหน่งที่สำคัญเพื่อเป็นกำลังค้ำจุนและสนับสนุนรัฐจักรวรรดิ

การวิเคราะห์ข้อมูลของคูลเก้ไม่ได้เป็นไปตามหลักการทางโครงสร้างที่ว่าด้วยบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกันแต่เดิมกับแบบแผนวิวัฒนาการของภาคพื้นทวีป ซึ่งเป็นสิ่งที่นักวิชาการยุโรปยึดถือ (Kulke, 1986:17) ดังเช่นของ Renee Hagesteijn ที่เธอพยายาม

ประยุกต์ให้สอดคล้องกับความจริงทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Hagesteijn 1989, Reynolds 1992) นักประวัติศาสตร์ได้สนับสนุนให้หลีกเลี่ยงระบบโครงสร้างเช่นนี้ เพราะไม่ได้ให้ความกระจ่างต่อลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของภูมิภาค ภาพที่ออกมาจึงเห็นเป็นแบบอเมริกันชัดเจนพอๆ กับที่เป็นแบบยุโรป (Bently, 1986) เปรียบเสมือนการนำเอาเส้นขดเป็นวงมาแทนที่เส้นตรงว่าเป็นรูปลักษณะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคแรกเริ่มซึ่งทำให้เราหลงอยู่ในความคลุมเครือ (Aung-Thwin, 1991) แต่กระนั้นทฤษฎีว่าด้วยระบบโครงสร้าง-แบบแผนที่ตายตัวก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่ต้องการเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยสืบค้นหารายละเอียดที่ชุกช่อนอยู่ออกมา ข้างฝ่ายนักประวัติศาสตร์บางท่านก็ให้การสนับสนุนไปที่การศึกษาความหมายซึ่งก็เป็นแนวทางหนึ่งที่ควรได้รับการส่งเสริมเป็นประเด็นที่ผู้เขียนจะกลับมากล่าวภายหลัง

คำถามเกี่ยวกับกำเนิดรัฐ ได้เปิดประเด็นไปสู่เรื่องสถานภาพของผู้ปกครองกับสัมพันธภาพทางสังคมและความศักดิ์สิทธิ์ที่มีต่อชุมชน หากจะพูดถึงตำแหน่งผู้ปกครองคงจะเป็นเรื่องยากที่จะถกเถียงอภิปรายโดยไม่มีการพูดถึงความสามารถโดดเด่นเป็นพิเศษ (Charisma) ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์รวมของความหมายแห่ง "รัฐ" ตามแนวคิดของเวเบอร์ แม้ว่าจะเป็นคำที่ถูกถ่วงน้ำหนักไว้ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคต้นอย่างจงใจในกลุ่มผู้ยึดแนวคิดของเวเบอร์ที่จะไม่กล่าวอะไรเกี่ยวกับสมัยใหม่และมีลีตัน (Reynolds n.d.) แต่การพยายามบ่งชี้ถึง อำนาจบารมี ความสามารถและความศักดิ์สิทธิ์ที่มีอยู่ในองค์กษัตริย์ผู้ปกครองที่นักประวัติศาสตร์ยุคต้นกำลังกระทำอยู่ ก็เป็นแนวคิดเรื่องความสามารถโดดเด่นเป็นพิเศษอย่างแน่นอน การเป็นกษัตริย์ถือเป็นความสำเร็จที่ได้มาจากการเป็นวีรบุรุษมิใช่เป็นเรื่องของสถาบันแต่อย่างใด

วอลเตอร์ส ได้คิดค้นคำว่า "วีรบุรุษนักรบ" เพื่อใช้อธิบายกษัตริย์ภาพในยุคแรกเริ่มด้วยบุคลิกภาพและจิตใจที่ไม่ธรรมดา เป็นพฤติกรรมที่โดดเด่นและอธิบายได้ต่างจากคนอื่นๆ (1912:6-7) นี่เป็นความสามารถโดดเด่นเป็นพิเศษในชื่ออื่น ด้วยเหตุเพราะต้องการจะหลีกเลี่ยงการอ้างอิงตามเวเบอร์ใช่หรือไม่ สิ่งที่เบอร์ตัน สเตน พูดถึงกษัตริย์อินเดียยุคกลางก็เป็นในทำนองเดียวกับกษัตริย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (นั่นคือ) กษัตริย์ผู้ปกครองมิใช่ผู้บริหารแต่เป็นเจ้าเหนือหัวซึ่งเป็นคำที่วอลเตอร์สชอบใช้มาโดยตลอด กษัตริย์อินเดีย "ต้องการการยอมรับในสิทธิความเหนือกว่าของพระองค์มากกว่าการซื้อฟังคำสั่งของพระองค์" (Stein, 1975:77) มีความแตกต่างกันอย่างไรระหว่าง "วีรบุรุษนักรบ"-ของวอลเตอร์ส ซึ่งเป็นแนวคิดที่ยอมรับกันในหมู่นักโบราณคดีและนักประวัติศาสตร์กับ

“ผู้ปกครอง” ในความคิดของเบอร์ตัน สเตน ที่ผู้ปกครองมีอำนาจควบคุมการบริหารเพียงเล็กน้อยแต่มีความสำคัญตามจารีตประเพณีอย่างมากมาย (Stein, 1980:275) ความใกล้เคียงระหว่างแนวคิดของวอลเตอร์สเรื่อง มณฑล หรือ “วีรบุรุษนักรบ” กับแนวคิดเรื่อง “รัฐที่แบ่งแยก” ของสเตนให้ผลผลิตได้มากกว่าที่นักประวัติศาสตร์ยุคต้นเคยได้รับรู้ คำว่าเจ้าเหนือหัว เป็นศัพท์ธรรมดาของทั้งสองแนวคิด ความเกี่ยวพันอย่างใกล้ชิดที่แลเห็นได้ระหว่างกษัตริย์อินเดียและกษัตริย์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดำเนินไปบนความร่วมมือแบบเก่า ดังตัวอย่างที่เสนอโดยกุลเก้หรือของ Gonda (1966) ก่อนหน้านั้น แต่มีชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สักกี่คนที่ได้อ่านในสิ่งที่กุลเก้เขียนในงานเกี่ยวกับอินเดียศึกษา ทั้งนี้เนื่องจาก แนวทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาเป็นเรื่องของการสืบค้นหาอดีต ดังนั้น การศึกษาเปรียบเทียบข้ามภูมิภาคจึงเป็นเรื่องยาก (1986)

แต่ก็ไม่ใช่นักประวัติศาสตร์ทุกคนที่หลงใหลกับความพยายามที่จะหาถ้อยคำเพื่อใช้อธิบายคุณสมบัติเฉพาะของภูมิภาคในเรื่อง “รัฐ” Jan Wissemann Christie เป็นผู้หนึ่งที่ศึกษาอย่างกว้างขวางและได้ให้ภาพลักษณ์ใหม่แก่ประวัติศาสตร์ชวายุคต้น เธอได้แสดงความเห็นวิจารณ์รูปแบบว่าด้วยกำเนิดรัฐที่มีอยู่ทั้งหมด การวิเคราะห์วิจารณ์ที่แสดงออกอย่างชัดเจนที่สุดของเธอก็คือ ความสงสัยที่ว่า รูปแบบท้องถิ่นดั้งเดิม (นคร, มณฑล) ที่ถูกกำหนดขึ้นมาในฐานะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งตามแนวคิดว่าด้วยรัฐของเวเบอร์ที่เน้นยุโรปเป็นศูนย์กลางนั้น มีความเป็นรูปธรรมเพียงเล็กน้อยด้วยความรู้สึกอคติของชาวตะวันออก แต่ก็ทำให้เห็นแนวคิดที่แตกต่างระหว่างตะวันออกกับตะวันตก โดยเฉพาะเรื่องแนวคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง (Christie, 1986) ปัญหาการไม่ยอมรับรูปแบบที่วาก็คือ เชื่อว่านักประวัติศาสตร์สามารถใช้หลักฐานประเภทจารึกโดยไม่ต้องอาศัยการพรรณนาด้วยถ้อยคำ-ภาพใดๆ เกี่ยวกับสิ่งที่มีอยู่ทั้งหมดทางสังคมที่ก่อให้เกิดจารึกนั้น จากการวิเคราะห์ของเธอเชื่อว่า รูปแบบที่ใช้จะสามารถบรรยายสภาพสังคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นได้ไม่มากนักน้อย ทั้งยังนำไปสู่ผลแห่งคุณลักษณะพิเศษของความรู้แบบตะวันออกที่มีความสำคัญยิ่งและมีความแตกต่าง เท่าที่ผู้เขียนได้อ่านประวัติศาสตร์นิพนธ์เมื่อไม่นานมานี้พบว่านักประวัติศาสตร์มักใช้รูปแบบเพื่อสำรวจข้ามเขตวัฒนธรรมที่ไม่สอดคล้องกันจนเป็นที่โจษขานอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เมื่อคนหนึ่งพยายามจะเขียนในภาษาหนึ่งถึงบางเรื่องที่ไม่สามารถจะถ่ายทอดหรือแปลความเป็นภาษาอื่นได้ อยากรู้ก็ตามการวิเคราะห์ของคริสต์ที่พยายามหิบบกประเด็นเรื่อง “ความแตกต่าง” นั้นเป็นสิ่งที่ผู้เขียนต้องการพูดถึงต่อไป

การที่คริสตีกลับไปชำระการอ่านจารึกขวโบราณ นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ทำให้ประวัติศาสตร์ยุคต้นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น การหยิบยกประเด็นวิถีสถิติแห่งรัฐมาศึกษาโดยมุ่งความสนใจไปที่ภาพรวมของการก่อตัวทางสังคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นโดยอาศัยหลักฐานจากจารึกเพื่อให้ความกระจ่างแก่โครงสร้างทางสังคม ศาสนา และหน้าที่ต่อสังคม ของทางราชการ ซึ่งวิธีการตีความของเธอนั้นยึดโยงอยู่กับโครงสร้างทางมานุษยวิทยาตามอิทธิพลของนักวิชาการชาวดัตช์ (เช่น de Casparis 1986, Pigeaud 1977, VanNaerssen, 1977 ที่ได้กระทำไว้) แต่ในส่วนที่เธอขยายเพิ่มขึ้นก็คือ เรื่องเงินช่วยเหลือกองทุนเสมา (Sima Grants) ที่ราชาหรือผู้ปกครองท้องถิ่นเล็กๆ ได้ถ่ายโอนมาจากภาษีที่เก็บได้-เพื่อใช้เป็นทุนให้แก่มูลนิธิทางศาสนาเพื่อไว้ใช้จ่ายตามความต้องการทางสังคมในประวัติศาสตร์ชวยุคต้น (Christie, 1983; Jones, 1984: บทที่ 2) จึงนับว่าเป็นผลงานที่รวมเรื่องราวทั้งทางศาสนา เศรษฐกิจ และการเมืองเข้าด้วยกันซึ่งเป็นจุดเชื่อมโยงที่วิชาประวัติศาสตร์สมัยใหม่มักจะมองข้ามไป มากยิ่งไปกว่านั้นดูเหมือนว่า ศาสนสถาน-กองทุนเงินช่วยเหลือ-ที่ไม่ใช่รัฐ จัดเป็นเรื่องที่ต้องสืบค้นอย่างจริงจัง และโดยอาศัยผ่านกองทุนเสมาที่กระจายออกไปอย่างกว้างขวางแต่ก็เข้มแข็งและน่าประทับใจเพียงพอที่รัฐจะใช้รูปแบบและหน้าที่ของกองทุนเป็นตัวแทนสร้างอำนาจท้องถิ่นด้วยความใส่ใจต่อกองทุนที่มีอยู่เหล่านั้น

คริสตียังได้ศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวางและถุ่มลึกไปยังประเด็นที่มีโซราชสำนัก (kraton) เท่านั้น เธอเสนอว่า รัฐแรกเริ่มของชวมีกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป “การแพร่กระจายและการเคลื่อนไหวของศูนย์กลางทางการเมือง-เศรษฐกิจ” ได้ขยายลงไปถึงระดับหมู่บ้าน (Christie, 1991:31) ลักษณะกระจายของสังคมชวยุคต้นมาจากการโยกย้ายถิ่นที่อยู่ของประชากร ซึ่งครั้งหนึ่งจำนวนประชากรมีมากในระดับหนึ่ง จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นนั้นก็มิได้ไหลไปรวมกันอยู่ในชุมชนเมืองที่เป็นศูนย์กลาง แต่กลับก่อตัวรวมเป็นชุมชนเล็กๆ ขึ้นแทนซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งที่สอดคล้องอยู่ในชาวภาคกลางอย่างน้อยก็ในช่วงก่อนคริสต์ศตวรรษที่ 9 (1991:34-35) แม้ว่าคริสตีจะกำหนดกรอบงานของเธอไว้ในบริบทการก่อตัวของรัฐแรกเริ่ม แต่การสอดคล้องเรื่องราวเช่นนี้ก็เป็นผลผลักดันให้เหตุการณ์ที่เกี่ยวกับราชวงศ์ไปอยู่เสียข้างหนึ่งและเปิดประเด็นเรื่องการตั้งถิ่นฐานในยุคแรกเริ่มกับปฏิสัมพันธ์ทางสังคมไว้ด้วย การแปลจารึกชุดหนึ่งซึ่งตีพิมพ์ในปี 1984 ทำให้นักอ่านภาษาอังกฤษได้รับรู้ถึงความหลากหลายของข้อมูลชวยุคต้นว่ามีมากมาย (Jones, 1984) แต่ก็มีอุปสรรคชัดเจนเกี่ยวกับหลักการและวิธีการใช้ข้อมูลประเภทจารึกหรือกาเวิน (kakawin) ของชวและบาทลิตีที่เป็นบทประพันธ์เชิงมหากาพย์ตามบรรทัดฐานแบบอินเดียในการเขียน

ประวัติศาสตร์สังคม ตัวอย่างเช่น การกล่าวถึงผู้หญิงในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งทางเพศมากกว่าความเป็นจริงทางสังคม ซึ่งนักประวัติศาสตร์ปัจจุบันกำลังเผชิญกับคำถามในเชิงระเบียบวิธีวิจัยเช่นนี้อยู่โดยตรง (Creese, 1993)

อีกตัวอย่างหนึ่งของการศึกษาที่จินตนาการทางประวัติศาสตร์สมัยใหม่ใช้สำนึกส่วนตัวกับความทรงจำกล่าวถึงกำเนิดรัฐ-ชาติ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ งานของ Keith Taylor ในหนังสือชื่อ*กำเนิดเวียดนาม* (Taylor, 1983) ที่แม้ชื่อหนังสือก็เกือบจะไม่เป็นที่ดึงดูดผู้อ่านเว้นเสียแต่ได้สะท้อนความสนใจที่เฉพาะเจาะจงไปที่ประวัติศาสตร์เวียดนามยุคต้น เวียดนามที่แท้จริงเกิดขึ้นหลังการปกครองโดยจีน จากที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้ ในส่วนที่เกี่ยวกับจีนถือเป็นเรื่องของต่างชาติที่มีความสำคัญต่อการกำหนดโครงสร้างของรัฐและสังคมเวียดนามในช่วงแรกๆ บทสุดท้ายเป็นเรื่องการได้ “เอกราช” ที่ต่อสู้จนได้ชัยชนะในที่สุดเมื่อคริสต์ศตวรรษที่ 10 พร้อมๆ กันนั้นรัฐเวียดนามก็ได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างแท้จริง จนปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 ประวัติศาสตร์เวียดนามที่ “ไม่เจริญ” กำลังเฉลิมฉลองกับความมั่นคงทางวัฒนธรรมและการยึดดินแดนกลับมาสู่เวียดนามผู้เป็นเจ้าของประเทศมากกว่าความเป็นจีน (Ungar, 1986)

อะไรเป็นจุดสำคัญในการเปรียบเทียบเรื่องกำเนิดที่วุ่นๆ ถ้าไม่ใช่การตัดสินใจที่คนธรรมดาด้วยตนเองของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในขณะที่ผู้มีอำนาจต่างชาติทั้งหมดต้องสูญเสียอำนาจไปหรือดำรงที่ผู้นำต่างชาติต้องถูกขับไล่ออกไปด้วยกำลังในช่วง ค.ศ.1946-1975 ใช่หรือไม่ ในการอ่านประวัติศาสตร์เวียดนามสมัยโบราณ การอ่านที่ทำให้อดีตอันยาวไกลของเวียดนามมีชีวิตชีวาขึ้นในความทรงจำนั้นงานของ Taylor ถือว่าธรรมดามากเมื่อเทียบกับของ Gordon Luce ที่กลับพบว่าประวัติศาสตร์พุกามยุคต้น “มีกำเนิดและก้าวขึ้นสู่อำนาจอย่างน่าระทึกใจ” ราวกับเมล็ดพันธุ์แห่งประชาชาติสมัยใหม่ได้ถูกเพาะหว่านแล้ว (Luce, 1969:97, Reynolds, 1992:149-50) เช่นเดียวกับ ไมเคิล อ่องทวิน เรียกการศึกษาของเขาเกี่ยวกับพุกามว่า เป็นต้นกำเนิดของพม่าสมัยใหม่ (1985) โดยไม่มีคำพูดใดที่ยิ่งใหญ่ในแนวคิดปัจจุบันที่รับรองขบวนการเคลื่อนไหวเพื่อเอกราชที่ยู่ยกมาเป็นเวลานาน

นักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นยืนยันในภาระหน้าที่แห่งตนที่จะรื้อฟื้นสร้างสังคมโบราณขึ้นใหม่ เพราะสังคมเหล่านี้ได้ทิ้งมรดกทางสังคม-วัฒนธรรมไว้ให้แก่กระบวนการสร้างชาติ (Kulke 1986:17) การศึกษาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นเป็นเรื่องของการทบทวนอารมณ์ความรู้สึกดังที่นักประวัติศาสตร์ได้ช่วยปลดปล่อยอดีตจากที่ถูกนักจักรวรรดินิยมตะวันตกครอบงำและทำให้ด้อยค่าลง

ตัวแทนภูมิภาค(ลักษณะเฉพาะตน)

ลักษณะเฉพาะตนที่บ่งบอกหรือแทนความเป็นภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้น สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับสิ่งที่ป็นวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง ภูมิสถาปัตยกรรม หรือรัฐ ดังที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนประวัติศาสตร์ยุคต้น แนวทางการอภิปรายถกเถียงที่นักก่อนประวัติศาสตร์และนักประวัติศาสตร์ให้ภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นฐานของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นเห็นได้ดังที่ผู้เขียนได้เสนอแนะไว้แล้วว่า นักวิชาการเหล่านี้ค้นหาในสิ่งที่อยู่ต่ำกว่าระดับที่เป็นอิทธิพลภายนอก หนึ่งในปัญหาหลักของวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมคือ สิ่งนี้อาจจะเป็นอินเดียหรือจีนหรืออาจไม่ใช่ทั้งสอง การใช้คำว่าเป็น "อาณานิคม" ซึ่งไม่ใช่อาณานิคมแบบตะวันตก แต่หมายถึงอะไรบางสิ่งที่มาจากภายนอกโดยเชื่อว่ามาจากที่อื่นและนั่นคือ "อาณานิคม" ในส่วนนี้ผู้เขียนต้องการตรวจสอบดูว่า จะสร้างประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่แท้จริงให้ทำหน้าที่ในฐานะตัวแทนทางประวัติศาสตร์ได้อย่างไร กระบวนการที่เป็นกุญแจสำคัญในงานประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่บ่งบอกความเป็นตัวแทนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ คำว่าทำให้เป็น "พื้นบ้าน" "พื้นเมือง" "ดั้งเดิม" และ "ท้องถิ่น" คำเหล่านี้เป็นชื่อที่นักประวัติศาสตร์ใช้เรียกกระบวนการที่อ้างว่าเป็นตัวแทนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างที่ควรจะเป็น คำเหล่านี้ยืนยันให้เห็นได้ถึงศักยภาพทางสังคมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นผู้กำหนดความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ควรจะเป็น การเน้นย้ำถึงกระบวนการที่ทำให้เป็นลักษณะเฉพาะท้องถิ่นทำให้จุดสนใจที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอนาคดเปลี่ยนไปจากเดิม จากที่เคยสงสัยในสิ่งที่ป็นลักษณะพื้นถิ่นดั้งเดิมไปสู่การหยิบยืมและการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมแทน

ประเด็นแนวคิดเรื่องประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่สะท้อนความเป็นตัวตนอย่างอิสระนั้นมีความเป็นมาที่ยาวนานและเด่นชัด ที่โดดเด่นที่สุดปรากฏอยู่ในบทความของ John Smail ตั้งแต่ปี 1961 พิมพ์ซ้ำอีกในปี 1993 และยังคงได้รับความสนใจมาตลอดในฐานะ "ผู้เปิดประเด็น" ความคิดพื้นฐานที่มีเหตุผลและกลายเป็นประเด็นหลักในการศึกษาเกี่ยวกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสหรัฐอเมริกา (Smail, 1961) จุดประสงค์เบื้องต้นของโครงการศึกษานี้ก็เพื่อแยกแยะความแตกต่างโดยดึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาออกจากเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษา นับเป็นความผิดพลาดอย่างจงใจที่จะทำให้เกิดการแบ่งแยกเป็น 2 ฝ่ายที่ขัดกันและทำให้เกิดความสับสนระหว่างแนวคิดที่นิยมยุโรปเป็นศูนย์กลางหรือเอเชียเป็นศูนย์กลาง แต่กระนั้นสมมติก็มีเจตนาที่จะสนับสนุนการศึกษา "ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นทั่วไปของภูมิภาค" ที่ยังถูกซ่อนเร้นอยู่ ด้วยเหตุนี้เขาจึงเรียกร้องให้

ใส่ใจต่อประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยุคสมัยต่างๆ โดยไม่คำนึงถึงแต่เฉพาะ “เรื่องความเป็นอิสระเฉพาะตนและความสัมพันธ์กับโลกภายนอก” เท่านั้น แต่ให้คำนึงถึงแนวคิดเรื่องระบบโลกของนักประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยุคสมัยใหม่ผู้เขียนประวัติศาสตร์ภูมิภาคของตนด้วย แม้ว่าประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยุคสมัยใหม่จะปรากฏอยู่อย่างชัดเจนในงานของสเมทแต่ “ความเป็นตัวตนอย่างอิสระ” (autonomy) ของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกยังคงเป็นแรงขับเคลื่อนในการสืบค้นทางประวัติศาสตร์อยู่ต่อไป โดยที่ประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยุคต้นๆ มีบทบาทสำคัญยิ่งในการชี้ให้เห็นถึงความเป็นตัวตนอย่างอิสระดังกล่าว

สเมทลงมิใช่ผู้ริเริ่มความคิดเรื่อง ตัวตนอิสระอย่างแท้จริง ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และก็ยากที่จะเป็นการบังเอิญที่สอดคล้องกันในฐานะที่สเมทเป็นผู้หนึ่งที่ศึกษาประวัติศาสตร์อินโดนีเซีย ผ่านผลงานของชาวคัทซ์และเชิงอรรถแรกในงานของสเมทก็อ้างจากงานของ เจ.ซี.วานเลอร์-นักประวัติศาสตร์สังคมชาวคัทซ์ อันที่จริงสเมทเคยวิจารณ์งานของวานเลอร์แต่เขาก็ได้รับแรงบันดาลใจจากวานเลอร์ด้วยเช่นกัน เขายังเรียกร้องให้นักประวัติศาสตร์ที่สนใจเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยุคใหม่ช่วยกันสานต่อในสิ่งที่วานเลอร์ได้เริ่มต้นไว้ให้เสร็จสมบูรณ์ วานเลอร์เองได้เปล่งคำพูดที่จับใจและสุนทรพจน์ที่น่าจดจำในคราวปาฐกถาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อินโดนีเซียไว้ว่า ให้ช่วยกันสืบสานเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ป็นวัฒนธรรมพื้นถิ่นดั้งเดิมกับลักษณะเฉพาะของภูมิภาค เพราะเขาเห็นว่าวัฒนธรรมต่างถิ่นและศาสนาต่างๆของโลกไม่ว่าจะเป็น พุทธ ฮินดู อิสลาม ล้วนแต่แสดงออกถึงอิทธิพลภายนอกที่ “เปราะบาง” เพราะ....

สิ่งเหล่านี้ไม่ได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานรากเหง้าในส่วนตัวๆ ของสังคมรวมทั้งแบบแผนทางการเมืองของอินโดนีเซีย ปรากฏแห่งศาสนาและรูปแบบของวัฒนธรรมต่างถิ่นนั้นดูช่างบางเบาและฉาบเคลือบอยู่ภายนอก แต่ส่วนที่อยู่ลึกลงไปทั้งหมดนั้นกลับเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมพื้นถิ่นดั้งเดิมที่เก่าแก่และยังคงดำรงอยู่อย่างสืบเนื่อง ซึ่งมีมากมายหลายชนิดที่ปรากฏให้เห็นในสิ่งที่เรียกว่า “ระดับชั้นทางวัฒนธรรม” (Van Leur, 1967:95)

คำที่ควรแก่การพิจารณาก็คือ “ประกาย” “ฉาบเคลือบไว้อย่างบางเบา” “ทั้งหมด” “รูปแบบวัฒนธรรมเก่าแก่ดั้งเดิม” และ “ระดับชั้นทางวัฒนธรรม” ความคิดที่ว่าศาสนาและรูปแบบวัฒนธรรมต่างถิ่นเป็นเพียงสิ่งที่ฉาบเคลือบพื้นผิวภายนอก “ที่บางเบาและเปราะบาง” นั้น ได้ถูกแปรเปลี่ยนถูกทำให้สละสลวยและทำทวย งานเขียนของวานเลอร์เป็นการวิพากษ์วิจารณ์อย่างแหลมคมต่อแนวคิดที่นิยมยุโรปเป็นศูนย์กลางให้เห็นชัดเจนขึ้น

เช่นเดียวกับที่เขาได้วิจารณ์คนอื่นไว้ (Biros, 1992) การวิจารณ์งานช่วงแรกๆ เกี่ยวกับวิวัฒนาการประวัติศาสตร์ที่สมมติได้รับการถ่ายทอดมาจากวานเลอร์ ดังที่ Tony Day ได้ชี้เปรียบเทียบให้เห็นก็คือ การที่ภาพเรือของวานเลอร์ได้ล่องล้าเข้าไปเกินกว่าที่ผู้สังเกตการณ์ชาวตะวันตกที่ควรจะอยู่ภายนอกอย่างไร จากที่มีชาวตะวันตกทั้งกัปตัน ผู้บริหารอาณานิคม หรือนักวิชาการในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 20 ล้วนยื่นมือจากคาคฟ้าเรือผ่านเมฆหมอกที่ไม่แตกต่างกับบรรยากาศของประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคสมัยอาณานิคม แล้วหยิบเอาความหลากหลายของโลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกมา “จากความเป็นจริงที่ประหลาดมหัศจรรย์อย่างชื่นชมยินดีจากชั้นหนึ่งไปสู่ชั้นต่อๆ ไป” ตามสายตาของนักเดินทาง การนำเสนอบนฐานความคิดแบบตะวันออกของนักวิชาการดัตช์จึงนับว่าก้าวล่วงข้ามขอบเขตของผู้สังเกตการณ์ตะวันตก และมีการกระทำที่ขัดแย้งกับความเป็นตัวตนอย่างอิสระของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เขาแสวงหาที่จะสร้างขึ้นมานั่นเอง (Day, 1984:149-50)

แนวคิดของวานเลอร์ยังคงดำรงอยู่ให้เห็นจนถึงปัจจุบันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ในประเด็นที่ว่านักประวัติศาสตร์คิดอย่างไรกับยุคแรกเริ่ม ด้วยการเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างอย่างหนึ่งก็คือ ลำดับชั้นทางวัฒนธรรมที่แทรกอยู่ทั่วไปในงานเขียนประวัติศาสตร์ยุคต้นอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความแตกต่างอย่างชัดเจนของสิ่งที่ปรากฏใน-ภายนอกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ฝังแน่นอยู่ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ จุดประสงค์ก็เพื่อเข้าแทนที่การเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบอาณานิคม สมมติได้พูดถึงการ “พลิกกลับ” ของวานเลอร์ต่อประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่ครั้งหนึ่งถูกมองว่า ชะตากรรมของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถูกตัดสินโดยบริษัทการค้าอินเดียตะวันออกของอังกฤษ ฝรั่งเศสและดัตช์ รวมทั้งผู้สำเร็จราชการและระบบอาณานิคมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประวัติศาสตร์ของภูมิภาคจะต้องไม่ถูกสร้างขึ้นตามความปรารถนาและการบริหารตามระบบอาณานิคมอีกต่อไป ความเป็นตัวตนอย่างอิสระของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะทำให้ “กลับไปเขียน” ในลักษณะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการเขียนประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบอาณานิคม จริงอย่างที่วานเลอร์กล่าวไว้ถึงความต้องการที่จะกลับไปเขียนถึงลักษณะเฉพาะที่แสดงตัวตนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อต่อต้าน “อิทธิพล” ภายนอกบางอย่างหรือทั้งหมดรวมทั้งจีนและอินเดียด้วย

ประเด็นเรื่องภายใน-ภายนอกและคำถามเกี่ยวกับลักษณะที่เป็นตัวตนหรือตัวแทนในประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นสอดคล้องกับข้อถกเถียงทางสังคมศาสตร์สายมานุษยวิทยาโครงสร้างของกลุ่มแนวคิดนิยมนาร์กซ์ (Comaroff, 1982:145-146) การถกเถียงมุ่งเป้าไปที่คำถามเรื่องโครงสร้างกับประเด็นศึกษา ในขอบเขต (สำนึก) ที่

มนุษย์ควรจะมีทั้งในระดับปัจเจกชนและโดยส่วนรวมที่ช่วยกันสร้างประวัติศาสตร์ขึ้นมา กล่าวในอีกแง่หนึ่ง ในทัศนะของสเมลแล้ว เห็นว่าความเป็นอิสระจากความคิด-โลกทัศน์อื่น หรือวัฒนธรรมอื่นอุปมาก็คือ ลักษณะเฉพาะตนที่เป็นตัวของตัวเอง ปัญหาเหล่านี้พบในประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคสมัยอาณานิคมและสมัยหลังอาณานิคม แต่ประเด็นที่ถกเถียงกันมาก อยู่ที่สังคม “แบบจารีต” กับ “ระบบทุนนิยม” กลายเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดการฟุ้งพางของ “สังคมแบบจารีต” ที่เห็นได้ชัดเจนในประวัติศาสตร์นิพนธ์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น

อะไรคือลักษณะเฉพาะตนที่บ่งบอกความเป็นตัวตนหรือตัวแทนภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีศักยภาพก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นั่นคือสิ่งที่ H.G.Q.Wales เรียกว่า เป็น “อัจฉริยะท้องถิ่น” ทั้งยืนยันว่าอัจฉริยะท้องถิ่นนั้นยังคงดำรงอยู่และยังมีผลในทางปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในชวา จาบา และกัมพูชา ซึ่งเป็นความเจริญพื้นเมืองในยุคก่อนการเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและก็ยัง “คงดำรงอยู่ในจิตสำนึก” ของประชาชนแม้จะรับอารยธรรมอินเดียไว้แล้วโดย “ประชาชนมีปฏิกริยาตอบรับ” ต่ออิทธิพลวัฒนธรรมอินเดีย “ภายใต้แสงแห่งอัจฉริยะท้องถิ่น” ผลที่ตามมาคือการกลับมาเน้นย้ำอารยธรรมเก่าแก่ของตน (1957:111) เวลส์ได้เสนอ ทฤษฎีว่าด้วยอิทธิพล เพื่อจะอธิบายว่า ทำไมวัฒนธรรมต่างถิ่นบางอย่างจึงยังคงดำรงอยู่ในขณะที่บางอย่างกลับสูญหายไป (Wales, 1951:196-97) ความสับสนของทฤษฎีวิเคราะห์จิตของซิกมันด์ ฟรอยด์ และจิตวิทยาพฤติกรรมถูกนักประวัติศาสตร์ตะวันตกนำมาประยุกต์ใช้มากเกินไปซึ่งก็ทำให้งานของเขาไม่ถูกนำมาใช้อย่างจริงจังในปัจจุบันในขณะที่ความเป็น “อัจฉริยะท้องถิ่น” ยังคงดำรงอยู่ ดังที่เมื่อเร็วๆ นี้ในปี ค.ศ. 1984 รัฐบาลสาธารณรัฐอินโดนีเซียได้สนับสนุนการจัดประชุมสัมมนาเรื่อง “อัจฉริยะท้องถิ่นและวัฒนธรรมอินโดนีเซีย” ในความพยายามที่จะส่งเสริมการกำหนดเอกลักษณ์ของชาติให้ชัดเจนยิ่งขึ้น (Sudradjat, 1991) คำว่า “อัจฉริยะท้องถิ่น” ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ถูกนำไปใช้ในฐานะเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการยอมรับและอนุรักษ์ไว้ โดยเฉพาะในประเทศไทยได้นิยามคำนี้ว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ซึ่งเป็นคำที่แพร่หลายจนกลายเป็นเหตุผลอันสมควรต่อความมั่นใจตนเองในการพัฒนาชนบทรวมทั้งกลายเป็นประเด็นหลักของไทยศึกษาในประเทศด้วย

ความคิดเกี่ยวกับ “ชั้น” อิทธิพลที่แบ่งระหว่าง “ภายใน-ภายนอก” และบทบาทที่สำคัญโดยรวมของ “ท้องถิ่น” ถือเป็นประเด็นที่สำคัญยิ่งเท่าที่เคยมีมาในประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคต้น แม้จะมีได้ใช้คำว่า “อัจฉริยะท้องถิ่น” แต่ก็มีให้ศึกษาอยู่ทั่วไปในประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมยุคต้นๆ ดังเช่นงานที่อธิบายเกี่ยวกับระบบเงินตราพื้นเมือง

ตั้งแต่ ค.ศ.1400 เรื่อง พัฒนาการของระบบเงินตราพื้นเมือง พบว่าบรรดาเหรียญกษาปณ์ ถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นลักษณะท้องถิ่นในทุกท้องถิ่น โดยแบ่งแยกเป็น 2 ระบบราคา คือ การแลกเปลี่ยนซื้อ-ขายระดับท้องถิ่น กับระบบเพื่อการค้านอกภูมิภาค (Wicks, 1927) วอลเตอร์สเป็นผู้สนับสนุนกระบวนการทำให้เป็นแบบท้องถิ่นมากกว่าใครอื่น โดยเฉพาะกรณีศึกษาเรื่องกำเนิดศรีวิชัยที่ยังคงเป็นที่ยอมรับมาจนปัจจุบันทั้งที่ตีพิมพ์หลังงานของ สเมลซึ่งว่าด้วยเรื่องต่างๆ ไปเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเวลาถึง 6 ปี รวมทั้งผลงานเกี่ยวกับเวียตนามที่ออกมาเมื่อเร็วๆ นี้ วอลเตอร์ส กล่าวถึงความสำเร็จของศรีวิชัยว่าเกิดจากการค้าขายผลผลิตของอินโดนีเซีย โดยเปรียบเทียบมูลค่ากับสินค้าเปอร์เซียที่ผูกติดกับตลาดจีน จนทำให้ชาวเรือและผลผลิตต่างๆ ของอินโดนีเซียอยู่ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น (Wolters, 1974 บทที่ 9-10) ผู้เขียนคิดอยู่เสมอว่า วอลเตอร์สในฐานะนักประวัติศาสตร์สมัยใหม่ได้บ่มเพาะความคิดเรื่องความชาญฉลาดของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการรื้อฟื้นยุทธศาสตร์การค้าของอินโดนีเซียยุคต้นขึ้นใหม่ ไม่ว่าจะอย่างไรก็ตามประวัติศาสตร์เช่นนี้แหละที่ชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นผู้ควบคุมชะตากรรมของตนเอง

ความพยายามด้วยการเน้นย้ำเกี่ยวกับกระบวนการและเหตุผล มากกว่าการบ่งชี้ถึงความเป็นตัวตน (ตัวตน) ดังที่ในเวลาต่อมาวอลเตอร์สได้เสนอข้อสรุปอย่างเป็นทฤษฎีว่าจะศึกษาเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างไรเพื่อให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจากลักษณะเฉพาะคน ที่แทนตัวตนที่แท้จริงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คำว่า “การทำให้เป็นแบบท้องถิ่น” นี้ นับว่าเป็นคุณูปการที่ช่วยดึง ความสนใจของเราไปยังสิ่งอื่นๆ นอกเหนือไปจากเรื่องท้องถิ่น ในทางหนึ่งการพยายามกำหนดแนวคิดว่า “สิ่งอื่นๆ” นั้นเป็นเรื่องเฉพาะของท้องถิ่นที่เป็นความสนใจทางวัฒนธรรมที่ไม่จำเป็นต้องมีในรูปแบบการเขียนที่ซึ่งวัฒนธรรมต่างถิ่นภายนอกถูกบังคับไป (1982: 55)

งานของนักประวัติศาสตร์ก็คือ ต้องเริ่มกระบวนการเพื่อรื้อฟื้นสิ่งที่ป็นลักษณะต่างถิ่นที่หลงเหลืออยู่และถูกหลอมรวมอยู่ในบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่น (Wolters, 1982:66)

วอลเตอร์สดึงเอาสิ่งที่เวสต์สนใจในเรื่อง คุณสมบัติที่แสดงถึงตัวตนตัวตนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้กลับมาใหม่แทนที่จะมุ่งไปยังเรื่องราว “ความเจริญระดับท้องถิ่น” ที่อาจมีหรือไม่มีเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรเลขก็ได้ อาจอยู่ในรูปพระวิษณุที่พบในคาบสมุทรมไทย หรือภาพสลักนูนต่ำแบบอินเดียบนซากปรักหักพังของศาสนสถานในชาว

ตะวันออก หรือประมวลกฎหมายแบบจีนในเวียดนามช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 14 ในทางกลับกัน วอลเตอร์สก็เห็นขำแนวคิดเกี่ยวกับ “ความเจริญแบบท้องถิ่น-ที่ซึ่งความสำคัญของวัฒนธรรมต่างถิ่นถูกบดบังไป” แต่วอลเตอร์สกลับหักล้างการกระทำของตนเองอย่างไม่ตั้งใจกับความสนใจมากเกินไปเกี่ยวกับกลไกที่จะไปสู่กระบวนการ หรือในทางตรงกันข้ามกับเวลส์ที่ใช้จิตวิทยาวิเคราะห์พฤติกรรมไปสู่กระบวนการนั้นๆ ผู้เขียนสงสัยว่า วอลเตอร์สกำลังเจตนาที่จะหลีกเลี่ยงภาษาที่หละหลวมที่มักใช้กันในการอธิบายถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อาทิ “ผสมผสาน” “กลมกลืน” “ประนีประนอม” “หลอมรวม” ซึ่งทำให้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ซับซ้อนขึ้น ทำนองเดียวกับการจับปลาของชาวประมง สำหรับวอลเตอร์สแล้วกระบวนการทำให้เป็นแบบท้องถิ่นได้กลายเป็นหนึ่งในลักษณะต่างๆ ไปของภูมิภาคที่เป็นลักษณะ “พิเศษเฉพาะตน” อย่างหนึ่ง อันเป็นคำที่แสดงนัยถึงเจตนาและเพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างที่ต้องการทำให้บางสิ่งที่เป็นต่างถิ่นรวมทั้งหลักฐานที่เป็นรูปธรรมให้กลายเป็นท้องถิ่นอย่างสมเหตุสมผล แน่แน่นอนว่าการทำให้เป็นท้องถิ่นก็เพื่อเน้นย้ำหรือเพื่อพิสูจน์ความเจริญในระดับท้องถิ่นว่ามีจริงงานของนักประวัติศาสตร์จึงอยู่ที่การชี้ให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นตามมาของคุณสมบัติพิเศษที่เป็นตัวแทนภูมิภาคในบริบทสภาพแวดล้อมท้องถิ่น รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาและตีความ ในสมัยแรกเริ่มที่มีการยืมคำจากภาษาสันสกฤตหรือภาษาจีน จะไม่มีการให้ชื่อใหม่ แม้ว่าจะยอมรับไว้ในภาษาถิ่นอย่างถูกต้อง ที่เป็นเช่นนี้ก็เพื่อยกสถานะของกลุ่มคำให้สูงขึ้น คำเหล่านี้ถูกสอดแทรกเข้าไปในโครงสร้างภาษาถิ่นทั้งยังทำให้เกิดมีพื้นที่และสัมพันธภาพใหม่ นักประวัติศาสตร์สามารถใช้กระบวนการทำให้เป็นท้องถิ่น “กลับไปเขียน” เพื่อต่อต้านความเป็นต่างชาติ-ไม่ว่าจะเป็น “อิทธิพล” หรือ “พยานหลักฐานที่เป็นรูปธรรม” ซึ่งต้องตัดสินใจอย่างซื่อสัตย์ตามธรรมชาติของข้อมูลประวัติศาสตร์ยุคต้น ฉะนั้นสิ่งซึ่งปรากฏอยู่ในชื่อแบบอินเดียหรือได้รับการบันทึกไว้ตามลักษณะแบบจีนก็ต้องถูกจัดทำขึ้นใหม่ให้เป็นแบบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พิสูจน์ได้

กรณีประวัติศาสตร์นิพนธ์ฟิลิปปินส์ยุคต้น หาก “การกลับไปเขียนใหม่” เพื่อต่อต้านว่าอะไรคือต่างถิ่น ก็จะกลายเป็นปัญหาอย่างไม่ต้องสงสัย เพราะฟิลิปปินส์ไม่ปรากฏว่ามี ความเจริญระดับท้องถิ่นมาก่อนที่สเปนจะมีชัยชนะในคริสต์ศตวรรษที่ 16 นักเขียนมิชชันนารีชาวสเปนในคริสต์ศตวรรษที่ 17 ได้บรรยายถึงอักษรพื้นเมืองซึ่งเรียกว่า baybayin ที่อยู่ในส่วนของภาคผนวกการเรียนออกเสียงภาษาตากาล็อกที่ถูกต้อง แม้จะไม่เคยปรากฏว่ามีหนังสือลายลักษณ์อักษรที่สมบูรณ์ในช่วงสมัยอาณานิคมแต่ก็มี “หลักฐานเอกสาร

แพร่หลายมากมายในช่วงตลอด 4 ศตวรรษ” ที่เขียนแนะนำการออกเสียง baybayin เป็นภาษาสเปนเพื่อใช้เป็นสื่อในการเปลี่ยนมานับถือคริสตศาสนา (Rafael, 1988:44-45) ชาวสเปนมองว่าเป็นภาษา “ไม่ดีพอ” “ไม่สมบูรณ์” และ “ไม่สามารถเข้าใจได้” ผลงานชิ้นสำคัญของ วิลเลียม เฮนรี สก็อต ที่เขียนอุทิศแด่ชาวฟิลิปปินส์ก็พบว่าเป็นไปได้และมีข้อจำกัดในการเขียน “ประวัติศาสตร์ที่ขาดความชัดเจน” (Scott, 1982;1984)

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับ (ตัวแทน) ลักษณะเฉพาะตนของภูมิภาคที่มีความคมชัดนำยกย่องมีอยู่ในประวัติศาสตร์นิพนธ์เวียดนาม เนื่องจากการครอบงำของจีนและการใช้ภาษาจีนในราชสำนักเวียดนาม ประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่เป็นภาษาเวียดนามสมัยใหม่ได้กำหนดช่วงเวลาการปกครองของเวียดนามที่ชัดเจนย้อนกลับไปถึงคริสต์ศตวรรษที่ 7 ก่อนค.ศ. ก่อนที่จีนจะเข้ามายึดครองเวียดนามตอนบนเป็นมณฑลหนึ่งของจีน โดยในช่วงนี้เวียดนามสามารถควบคุมผลผลิตและสร้างระบบการปกครองตนเองอย่างแท้จริง (Ungar, 1986:184) แต่หลังจากหลุดพ้นจากการปกครองอันยาวนานของจีนแล้วเวียดนามก็เข้าสู่ยุคของสำนึกที่จะ “ไม่เป็นแบบจีนและมีความรู้สึกชาตินิยมทางวัฒนธรรม” ตามที่ระบุไว้โดยนักประวัติศาสตร์เวียดนามสมัยใหม่ (Tran, 1986:272) การผลิตเครื่องเคลือบดินเผาสมัยราชวงศ์ลีและราชวงศ์ตวัน (คริสต์ศตวรรษที่ 11-14) สามารถเห็นได้ถึงการแสดงออกที่ว่า “วัฒนธรรมเวียดนามเป็นทุกสิ่งทุกอย่างในภาพสะท้อนจางๆ ของวัฒนธรรมจีน” อันเป็นสมมติฐานจากการศึกษาระยะแรกที่เป็นไปได้ (Guy, 1986)

นับเป็นความสามารถอย่างยิ่งของสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการดัดแปลงวัฒนธรรมต่างถิ่นมาใช้ตามความต้องการของตนโดยทำให้เป็นพื้นเมือง ปรับเปลี่ยน หรือทำให้เป็นแบบท้องถิ่น นำมาซึ่งข้อสังเกตที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติพิเศษเฉพาะตนของสังคมยุคแรกๆ คุณสมบัติพิเศษเช่นนี้เรียกว่า การปรับตัว อีกตัวอย่างหนึ่งจากกรณีเวียดนามที่บอกให้เราเห็นว่า การสืบทอดตำแหน่งของเวียดนามในสมัยราชวงศ์ลีตอนปลายเป็นระบบเปิดให้แก่โอรสทั้งหมดของจักรพรรดิ และบรรดาพระบรมวงศานุวงศ์ก็เป็นที่ยอมรับว่าเป็นกลุ่มชนชั้นสูงที่มีสิทธิ์ด้วยกันทั้งนั้น Whitmore ระบุว่า เป็นระบบเครือญาติแบบ “สิ้นไหล” และเห็นว่าความสิ้นไหลนี้เองเป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม (Whitmore, 1986:125) สิ่งตรงข้ามที่มีได้กล่าวออกมาของคุณสมบัติพิเศษเฉพาะนี้ก็คือความไม่ยืดหยุ่นและตายตัวของระบบจีน Tran Quoc Vuong กล่าวว่าจีนเป็นครูที่เข้มงวดและดุคั้น (1986:272) แต่เราก็พบว่าลัทธิขงจื้อในราชสำนักเวียดนามช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 14 เป็นลัทธิขงจื้อแบบเวียดนามซึ่ง “สาระสำคัญของลัทธิขงจื้อดั้งเดิมถูก

หยิบออกมาใช้เป็นบางส่วนเพื่อเสริมพลังอิทธิพลให้แก่สังคมเวียดนาม โดยเฉพาะ (Wolters, 1988:39) และเพื่อให้ลัทธิขงจื้อที่หยิบยืมมาบางส่วนมีศักยภาพในการจำกัดระบบความสัมพันธ์ทั้งหมดและใช้ประโยชน์เฉพาะที่ให้ความหมายแก่เวียดนามเท่านั้น

สิ่งที่ถูกมองว่าเป็นตัวแทนวัฒนธรรมภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ก็คือ ศักยภาพสร้างสรรค์ อัจฉริยะในการปรับเปลี่ยน ศักยภาพนี้ได้ก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนอะไรบางอย่างให้เป็นแบบท้องถิ่น ให้เป็นแบบดั้งเดิม และทำให้เป็นพื้นเมือง มีบางคนรู้สึกว่ นักประวัติศาสตร์ถือว่า การยอมรับหรือความสามารถในการปรับตัวเป็นคุณสมบัติพิเศษเฉพาะภูมิภาค แม้ว่าคำเหล่านี้อาจให้ภาพที่ประทับใจแก่ผู้รับ-เหมือนการนั่งเฉยในท่าที่ที่เกียจคร้าน แต่ทำให้ผู้เขียนรู้สึกว่าคุณสมบัติเรื่องการยอมรับนี้เป็นการแสดงออกที่ชัดเจนของจินตนาการเสรีแบบตะวันตกที่กำหนดคอดีของภูมิภาค

ที่มาของการยอมรับของรัฐในบริเวณกลุ่มเกาะและในภาคพื้นทวีปบริเวณลุ่มน้ำท่างชายฝั่งทะเล เกิดจากทัศนคติการมองโลกภายนอกและการเปิดกว้าง ซึ่งให้ความสำคัญแนบแน่นกับความทันสมัยหรือร่วมสมัย “ปัจจุบันกาล” เป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญ

วอลเตอร์สกล่าวไว้ว่า “ความเป็นไปของความทันสมัย” มักถูกเชื่อมโยงและสนับสนุนโดยความรู้สึกที่เป็นหนึ่งเดียวกับโลกที่เรารู้จัก มากกว่าที่จะเป็นส่วนหนึ่งของคนๆ หนึ่งหรือเฉพาะดินแดนใดเพียงแห่งเดียวเท่านั้น (Wolters, 1994:4) ทัศนคติเช่นนี้จึงให้การต้อนรับอย่างเป็นมิตรกับบรรดาพ่อค้าและการค้าโพ้นทะเล Manguin เองก็ได้ใช้นิทานพื้นบ้านมาเลย์และประวัติศาสตร์มาเป็นสิ่งยืนยันพิสูจน์ (1991) ดูเหมือนว่ามีภารกิจพากันและกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างประเทศต้นแบบกับประเทศในส่วนที่เหลือของโลก จักรวรรดิการค้าที่ยิ่งใหญ่ (Biros, 1992:464) อาจทำให้บางคนได้พบความจริงที่เปลี่ยนไป จากความเข้าใจแต่แรกเริ่มเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่เป็นอิสระแห่งตนว่าหมายถึงประวัติศาสตร์ที่แยกอยู่โดดๆ

ลักษณะเฉพาะตนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเรื่องความสามารถในการปรับตัวที่มองเห็นตนเองในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของโลกที่ตนรู้จัก ทำให้ดูสมเหตุสมผลว่ามีบางสิ่งบางอย่างที่เป็น “ต่างถิ่น” มาแต่ดั้งเดิม

เท่าที่ผู้เขียนได้ติดตามความเป็นมาเรื่อง(ตัวแทน)ลักษณะเฉพาะตนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และความสำคัญต่างๆ แสดงให้เห็นว่ามีได้เปลี่ยนไปจากเดิมทั้งยังมีใจจะไปปิดกั้นความรู้หรือการสืบค้นแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้าม การยื่นกรานต่อการสร้างสรรค์แบบท้องถิ่นได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากข้อมูลที่คลุมเครือของเวลส์เมื่อเกือบ 40 ปี

ที่ผ่านมา และการเรียกหา “ประวัติศาสตร์ที่เป็นอิสระแห่งตน” ที่ขาดตอนไปในประวัติศาสตร์นิพนธ์กลับแสดงให้เห็นอย่างแตกต่างในปัจจุบันที่บังเกิดผลอย่างมาก ผู้เขียนใครซึ่แนะนำลักษณะเฉพาะตนอาจเป็นเครื่องมือในการเก็บเกี่ยวข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นที่มีมาแต่อดีตและยังคงอยู่ไม่เปลี่ยนแปลง ประเด็นเรื่องลักษณะเฉพาะตนที่เป็นแบบพื้นเมืองจึงถือเป็นสาระสำคัญที่กำหนดให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีความหมายในฐานะเป็นหน่วยการศึกษาหนึ่ง

ความแตกต่าง

ประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนต้องการอภิปรายอย่างย่อๆ ในบทความชิ้นนี้ก็คือ เรื่องความแตกต่าง มันเป็นความแตกต่างที่ว่าลักษณะเฉพาะตนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นสามารถเห็นได้อย่างเลื่อนรางแต่ทำให้มีชีวิตชีวาขึ้น ฉะนั้นจึงเป็นภารกิจของนักประวัติศาสตร์ที่จะต้องแจกแจง หาข้อมูลเอกสาร และสื่อให้เห็นความแตกต่างระหว่างสังคมต่างๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือเปรียบเทียบระหว่างสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยเฉพาะกับประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์แบบตะวันตกและแนวทางการสืบค้นอาจถูกขับเคลื่อนโดยทฤษฎีทางสังคมศาสตร์หรือวรรณคดีเปรียบเทียบ (ตัวอย่างเช่น “กำเนิดรัฐขึ้นอยู่กับการค้า” หรือ “กำเนิดชุมชนเมืองเป็นผลมาจากอิทธิพลภายนอกที่ซับซ้อนกว่า”) ภารกิจของนักประวัติศาสตร์ยุคต้นก็คือ การปรับแนวคิดให้เป็นแบบพื้นเมืองอธิบายความเป็นไปของประวัติศาสตร์ในบริบทเฉพาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเพื่อความชัดเจนอาจทำให้นักประวัติศาสตร์ต้องถกเถียงเพื่อพิสูจน์แนวคิดดังกล่าว ดังที่ เจน คริสตี้ สรุปว่า “ชุมชนเมืองในชาวภาคกลางกับภาคตะวันออกเฉียงในคริสต์ศตวรรษที่ 10 มิได้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กันโดยอัตโนมัติกับกำเนิดและพัฒนาการของรัฐ” (Christie, 1991:40) นั่นคือ มีบางสิ่งบางอย่างที่แตกต่างเกี่ยวกับกระบวนการเกิดชุมชนเมืองในประวัติศาสตร์ชวายุคต้น

สิ่งที่สังเกตว่าได้กระทำบ้างแล้วแต่ก็มีใช่เป็นเพียงแนวทางเดียวของการศึกษาประวัติศาสตร์ยุคต้นก็คือ การอธิบายตีความคำในภาษามอญโบราณ ชาวโบราณ จีนกลาง สันสกฤต โดยย้อนไปเริ่มตั้งแต่ จารึกพื้นเมือง พงศาวดาร และบันทึกของชาวต่างชาติ คำเหล่านี้มีเนื้ออยู่ในประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบอังกฤษ คำที่เป็นกุญแจสำคัญก็เช่น คำว่า ผู้นำหน่วย องค์กรทางสังคม และศัพท์ทางศาสนา ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างที่นักประวัติศาสตร์ให้ความสนใจในความพยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างและทำให้เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะทางวัฒนธรรมของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คำเหล่านี้ช่วยเติมต่อจินตนาการที่จมปรักอยู่ในโลกอื่น Mabbett เองได้ประสบกับความยากลำบากอย่างยิ่งที่จะแสดงให้เห็นว่า

วรรณะ ในอาณาจักรเขมรสมัยพระนครนั้นยากที่จะเหมือนกับการแบ่งชั้นทางสังคมที่มีอยู่ในอินเดียยุคต้น(1977b) เช่นเดียวกับคำว่า “ทาส” ในความหมายแบบตะวันตกก็ใช้ไม่ได้กับ “ระบบทาส” ที่เป็นอยู่ในสังคมกัมพูชายุคต้นในความสัมพันธ์ระหว่างนาย (ผู้อุปถัมภ์) กับ ลูกทาส (Mabbett, 1983) หรือกรณีการตั้งถิ่นฐานในประวัติศาสตร์ชาวคริสต์ศตวรรษที่ 10 u'anua ก่อให้เกิดรูปแบบการแพร่กระจายของประชากรและเกิดรูปแบบองค์กรทางสังคมขึ้น ซึ่งก็ไม่ใช่รูปแบบของ “หมู่บ้าน” เสียทีเดียว (Christie, 1991) มีอะไรอีกหลายอย่างที่คริสต์ต้องการจะบอกเกี่ยวกับ กองทุนมูลนิธินิเสมาที่เน้นในเรื่องต่างๆ ไปนี้ด้วย

ในภาพรวม เราสามารถมองเห็นเรื่องของความหมายเฉพาะทางวัฒนธรรมในสิ่งที่นักประวัติศาสตร์อธิบายในมุมมองทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องระบบเครือญาติ การปรับศาสนาให้เป็นแบบตะวันออกและอื่นๆ Keith Taylor ได้เสนอแนวคิดที่ก้าวหน้าเกี่ยวกับ “ศาสนาของราชวงศ์” ที่ชวนให้เชื่อว่า ราชวงศ์จัดการปกครองด้วย “รูปแบบอำนาจเฉพาะตน” ที่ไม่เหมือนกับสถาบันราชวงศ์แบบจีนกับการบริหารที่เป็นระบบราชการ (Taylor, 1986a:141) เช่นเดียวกับ จิม ฟอกซ์ ที่แย้งว่าระบบเครือญาติของชาวโบราณเป็นแบบออสโตรนีเซียนไม่ใช่แบบอินเดีย (Fox, 1986) หรือที่ ไมเคิล อ่องทวิน กล่าวว่าระบบความเชื่อและจักรวาลวิทยาเป็นดัชนีที่สำคัญที่สุดที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ดังที่กล่าวไว้ในประวัติศาสตร์พม่าโบราณ (1985) ในส่วนของเขมร “ลัทธิฮินดู” บอกเราว่า การกระทำบางอย่างที่เกิดขึ้นได้ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่างไปจากอินเดียโบราณ เช่น เรื่องของผู้ปกครองยุคต้นและนักบวชของเขมรที่เป็นสาระแบบฮินดูภายใต้สภาพแวดล้อมแบบเขมร (Wolters, 1979) อันที่จริงคำๆ เดียวกัน ซึ่งบางคำถูกทำให้เป็นภาพต่างๆ ไปที่แย้งกับที่วอลเตอร์ส์กล่าวเตือนไว้ แต่กลายมาเป็นความรู้แบบตะวันตกที่นำมาใช้กับประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังที่เราเห็นบทความของ Mabbett (1969) เรื่อง *เทวราชา* ในสังคมเขมรยุคต้น ที่มีบางส่วนถูกบดบังโดยบทความของกุลเก้ (1978) แต่ข้อเสนอของเขาก็มีความสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงความพยายามของนักประวัติศาสตร์ยุคต้นที่แจกแจงสาระไปตามเนื้อหาโดยไม่รวมความหมายของคำในภาษาโบราณไว้ด้วย

ทางที่ดี เราควรจัดให้มีการแปลภาษาเกี่ยวกับสัญลักษณ์ทางศาสนาของเขมร หากยอมรับว่านั่นคือ ภาษาของสังคมหนึ่ง เพื่อเป็นการวางกรอบความคิดที่สำคัญของสังคมนั้น มากกว่าการเผยแพร่โฆษณาชวนเชื่อถึงความสำเร็จที่หลงผิด (Mabbett, 1969)

Mabett ได้ให้ทรรศนะอธิบายคำว่า *เทวราชา* ในฐานะเป็นกุญแจสำคัญใน “ภาษาแห่งระบบสัญลักษณ์ทางศาสนาของเขมร” แต่คำอธิบายของเขากลับทำให้เราห่างไกลจากความหมายในตัวของมันเองที่มีต่อความสำคัญของระบบทั้งหมดเกี่ยวกับสัมพันธภาพระหว่างพระเจ้ากับมนุษย์การที่เจาะจงวิพากษ์วิจารณ์ว่า ทำไมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องชี้ให้เห็นความแตกต่างของกษัตริย์ภาพแห่งเขมรยุคต้นจากภาพของผู้ปกครองโดยทั่วๆ ไปที่แทรกอยู่ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ ซึ่งข้อมูลที่แตกต่างกันนั้นมีเป้าหมายเพื่อการถกเถียงที่สำคัญ เช่นคำว่า “วีรบุรุษนักรบ” อุปมาดั่งทรรศนะของแมบเบทในเรื่อง *เทวราชา* ที่อาจถูกมองว่าเป็นการโต้แย้งอำนาจเผด็จการเบ็ดเสร็จแบบตะวันออกที่กำหนดขึ้นตามยุคสมัยภูมิปัญญาตะวันตกที่มีมาจนตลอดคริสต์ศตวรรษที่ 19-20 ของยุโรป โดยเฉพาะแนวคิดแบบมาร์กซ์เหมือนกับที่บรรดานักประวัติศาสตร์ นักก่อนประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี ให้การต้อนรับอย่างชื่นชมกับคำว่า “วีรบุรุษนักรบ” อรรถาธิบายว่าด้วย *เทวราชา* ของแมบเบทแสดงให้เห็นว่า นักวิชาการตะวันตกยังคงมุ่งมั่นต่อการเขียน(ประวัติศาสตร์)ที่แย้งกับความรู้แบบตะวันออกของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไรบ้าง ทั้งแมบเบทและกุลเก้หรืออาจจะมากกว่านั้นพยายามที่จะให้ *เทวราชา* มีสถานภาพตามความเป็นจริงและก่อให้เกิดลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรมมากกว่าคุณสมบัติในเรื่องอำนาจที่มันคงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและหลอมรวมสิ่งต่างๆ เข้าไว้ได้ (e.g. Sedov 1978) การเคารพบูชาบรรพบุรุษในชื่อแบบอินเดียถูกฝังแน่นอย่างเห็นได้ชัดในวัฒนธรรมพื้นฐานของกัมพูชาในฐานะเป็น “อุดมการณ์ร่วม” ทั้งของชาวนาและกลุ่มชนชั้นนำที่มีมาก่อนประเพณีการเคารพบูชาแบบ “สันสกฤต” ดังที่เขียน แมบเบท ยืนยันว่า “กษัตริย์-เทพเจ้า” ซึ่งในภาษาอังกฤษเรียกว่า *เทวราชา* จึงไม่เคยเหมือนหรือเทียบเท่ากับระบบเผด็จการหรือทรราชแบบตะวันออก (1985:78)

โดยนัยหนึ่ง ไม่มีอะไรเป็นข้อยกเว้นในเรื่องความแตกต่างของข้อมูลในประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น หากเป็นเขตการศึกษาอื่นในเรื่องเช่นเดียวกันนี้จะต้องเผชิญกับการเรียกร้องให้ยอมรับในความแตกต่าง ด้วยการชี้ให้เห็นถึงการหาข้อมูลเฉพาะทางวัฒนธรรม และนักประวัติศาสตร์ทั้งหลายก็ได้รับการฝึกหัดให้วิเคราะห์ว่าอะไรเป็นเรื่องเฉพาะและอะไรเป็นเรื่องพิเศษในช่วงอดีตที่เกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ บรรดานักประวัติศาสตร์ส่วนมากถือว่ายอมให้การหาข้อมูลที่แตกต่างเป็นหนึ่งในภารกิจที่สำคัญยิ่ง แต่ก็ต้องระบุว่า อะไรคือความแตกต่างของข้อมูลและที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะ แม้ว่าการวิจารณ์ของคริสต์ที่ว่า ข้อคิดเห็นแบบพื้นเมืองในเรื่องของรัฐ เช่น *นคร* และ *มณฑล* เป็นความรู้ลึกลับก็คิดแบบตะวันออกมาช้านานบนพื้นฐานความแตกต่างของแนวคิดแบบ

ตะวันตกและตะวันออก ทำให้นักประวัติศาสตร์ทุ่มให้กับข้อมูลหลักฐานทางวัตถุในยุค
 ดันๆ ทั้งหมด มากกว่าการกำหนดศัพท์ที่ถูกต้องแน่นอนเพื่อให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 แตกต่างไปจากสังคมแบบอื่น นักประวัติศาสตร์อาจโต้แย้งว่า การให้อธิบายคำที่เป็น
 กุญแจใบปริศนาไม่ใช่เพื่อต้องการที่จะใช้เรียกแทนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้งหมดในฐานะที่
 มีความแตกต่างเป็นพิเศษใน “อารยธรรม”

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนอยากจะเห็น โครงการวิจัยที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างของเอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งและเป็นโครงการวิจัยร่วมกับการสอบค้นเรื่องราวใน
 สิ่งที่เป็น ลักษณะดั้งเดิมและที่เป็นลักษณะเฉพาะตน มากกว่าจะไปสนใจศึกษาในช่วงยุค
 สมัยการแทรกแซงของยุโรปที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
 โดยย้อนกลับไปหาวันเวลาแห่งจุดเริ่มต้นทางการเมืองที่เก่าที่สุด ตรวจสอบ
 วิเคราะห์ผลิตผลทางวัฒนธรรมเพื่อค้นหาว่าวัฒนธรรมดังกล่าวอยู่คู่กับเอเชียตะวันออกเฉียง
 ใต้มาอย่างไรและยังมีวัฒนธรรมเช่นนี้อยู่ที่ไหนบ้างหรือไม่

สรุป

ผู้เขียนเชื่อตามคำทักท้วงของ Ankersmit ที่ให้พิจารณาตรวจสอบอดีตมากกว่าไป
 ไล่สวนอดีต โดยในส่วนของผู้เขียนเองก็มีช่องว่างและข้อจำกัดทางเทคนิคที่ปิดกั้นมิให้ทำ
 เป็นอย่างอื่นได้ แต่ผู้เขียนก็เชื่อว่าในความกระตือรือร้นของนักประวัติศาสตร์จะสามารถ
 กระเทาะเอาความรู้ออกมาได้แม้ว่านักประวัติศาสตร์ยุคต้นมักจะมองข้ามงานของคนที่มีความ
 ความเกี่ยวข้องกับข้อสงสัยอื่นใดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาและในที่อื่นๆ ผู้เขียนได้
 เสนอแนะว่า ในขณะที่ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้นเป็นที่สนใจจาก
 นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านภาษาที่เก่าแก่และยากแก่การเข้าใจ ทั้งได้มีผลงานวิจัย
 ขึ้นต้นออกมาให้นักประวัติศาสตร์ยุคหลังๆ ได้นำมาถกเถียงในประเด็นปัญหาและข้อโต้แย้ง
 ต่างๆ ผู้เขียนจึงได้จัดแบ่งกลุ่มประเด็นหลักใหญ่ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไว้ในหัวข้อเรื่อง ลักษณะ
 ดั้งเดิม ลักษณะเฉพาะตนที่เป็นตัวแทนภูมิภาค และความแตกต่าง ซึ่งผู้เขียนเองก็ได้พยายาม
 ที่จะแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งที่ต้องเน้นย้ำให้เห็นได้อย่างไรในประวัติศาสตร์นิพนธ์เอเชีย
 ตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น ผู้เขียนยังใคร่เสนอในสิ่งที่ผู้เขียนคิดว่าเป็นเรื่องสำคัญมากใน
 บทความนี้ นั่นคือไม่มีอะไรสำคัญยิ่งไปกว่า ความ(เป็น)จริงแท้แน่นอนของเอเชียตะวันออกเฉียง
 ใต้ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง ลักษณะดั้งเดิม ลักษณะเฉพาะตน และความแตกต่าง
 นั้น ต้องกระทำไปด้วยความพยายามให้เป็นไปตามความจริงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ใน

ฐานะเป็นภูมิภาคหนึ่งและสาขาหนึ่งของการศึกษา ดังเช่น โครงการหลังสมัยอาณานิคมนั้น เป็นความพยายามที่เป็นตะวันตกอย่างมาก มีชาวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สักกี่คนที่ “ค้นพบ” เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะเป็นองค์ความรู้หนึ่งขณะกำลังศึกษาอยู่ในตะวันตกและใน ลิงค์โปรซึ่งวิชาการของสำนักเหล่านี้ยังมีลักษณะแบบอาณานิคมหลงเหลืออยู่อย่างเห็นได้ชัด การเชิดชูสถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ว่าเพื่อศึกษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตามที่ปรากฏในแผนที่ แต่โดยพื้นฐานแล้วคุณลักษณะเฉพาะของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในฐานะ เป็นภูมิภาคหนึ่งและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในฐานะเป็นองค์ความรู้หนึ่งนั้น เป็นเพราะ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีสิ่งที่น่าสนใจในตัวเองให้ศึกษานั้นเอง

ทำไมความเป็นจริงที่ควรเป็นเรื่องที่ต้องยื่นหยัดอยู่ตลอดไปจึงเป็นคำถามที่ซับซ้อน เป็นที่สนใจของคนนอกที่ศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นักปรัชญาเช่น ชาร์ส เทเลอร์ ให้ข้อคิดไว้ว่า ความจริงถือเป็นอุดมคติที่เกี่ยวกับศีลธรรมจริยธรรม กลับถูกทำให้ เป็นสิ่งที่ไม่มีความสำคัญและทำให้ไม่มีความหมายยิ่งกว่าในปัจจุบันที่มีแนวโน้มให้ ความสำคัญสนับสนุนและกลายเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในสังคมสมัยใหม่ การต่อสู้เพื่อคุณค่า ทางอุดมคติก็เพื่อแก้ไขปรับปรุงและเป็นที่ปรารถนาในความพยายามทำทาบกับ “การขึ้นน้ำด้วย เหตุผลที่เป็นเครื่องมือมาโดยตลอด” เราปรารถนาที่จะแสดงออกซึ่งความจริงเพื่อที่จะสำรวจ ตัวเอง ค้นพบตัวเอง และตอบสนองเป้าหมายแห่งความสำเร็จของตน เราพยายามต่อสู้เพื่อ อุดมคติด้วยการทุ่มตนเสวนาถกเถียงกับผู้อื่นเพื่อหาความเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่เหมือนใครและ เพื่อปกป้องลักษณะพิเศษเฉพาะตน การยอมรับและชื่นชมในความหลากหลายทำให้เรา ตระหนักยิ่งขึ้นในลักษณะพิเศษเฉพาะตนของเรา กำพุดที่สละสลวยของคำว่า ความแตกต่าง และความหลากหลายเป็นจุดร่วมในกระแสวัฒนธรรมแห่งความจริง (Taylor, 1991:27) เรา ชื่นชมกับความหลากหลายที่มีความหมายต่อความจริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวภาพหรือ วัฒนธรรม

ในขณะที่ Taylor ให้ความเห็นเกี่ยวกับ ความจริง โดยปราศจากการเปรียบเทียบที่ ชัดเจนกับแหล่งวัฒนธรรมอื่นที่อยู่ใกล้เคียงแต่ผู้เขียนใคร่เสนอว่าความคิดของเทเลอร์นั้น สัมพันธ์กับประเด็นหลักของเรื่องที่คุณเขียนกำหนดขอบเขตไว้ในบทความนี้ ผู้เขียนเห็นว่า เรื่องความจริงนั้นมองเห็นได้ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคแรกๆ ตามที่เทเลอร์กล่าวถึง ไว้อย่างผิวเผินมากกว่ากระแสความวิตกกังวลในเรื่องดังกล่าวที่เป็นเพียงภาพสะท้อนที่เลื่อนลาง มันอาจดูเป็นเรื่องง่ายที่จะกล่าวถึงความพยายามค้นหาความจริงของนักประวัติศาสตร์ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคต้น ต้องทุ่มเทให้กับโครงการวิจัยเพื่อการสำรวจตัวเอง ค้นหา

ตัวเอง และตอบสนองเป้าหมายของตนเอง แต่ในเวลาเดียวกันการศึกษาคดียุคต้นๆ ต้องไม่ถูกขับเค็ลออกไปกับการสืบค้นอย่างปราศจากอคติแต่เพียงประการเดียว งานวิจัยเกี่ยวกับอดีตที่เป็นจริงถือว่าเป็นลักษณะหนึ่งของวัฒนธรรมร่วมในสังคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ปัจจุบัน ดังที่เห็นได้ชัดเจนในงานวิชาการบางชิ้น อาทิ กำเนิดเรื่องรัฐ-ชาติและศักยภาพของรัฐที่จะดำเนินการได้อย่างอิสระจาก “อิทธิพล” ภายนอก ไม่ว่าจะมองในเรื่อง สิทธิมนุษยชน หรือการค้า รวมทั้งความแตกต่างจากที่อื่นๆ-ถือเป็นลักษณะเฉพาะตนที่ไม่เหมือนใคร-ทั้งหมดนี้คล้ายคลึงกับกระแสในปัจจุบัน และเป็นความประหลาดเพียงน้อยนิดที่ประเด็นหลักเหล่านี้พบแนวทางของตัวเองอยู่ในประวัติศาสตร์นิพนธ์ แต่กลับไม่มีอะไรใหม่ในความร่วมมือระหว่างประวัติศาสตร์กับรัฐ-ชาติ

เราจะสามารถเห็นการเกี่ยวข้องสัมพันธ์ระหว่าง ความจริงกับแบบแผนองค์ความรู้ก็ต่อเมื่อศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษามีสำนึกในตนเองมากที่สุด เช่นเมื่อสถาบันต่างๆ หันมาทบทวนตัวเอง บางทีความสนใจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็เป็นแรงกดดันจากความต้องการของสาขาวิชา สถาบัน กองทุน และสำนักการศึกษาของสหรัฐอเมริกา ซึ่งมีกลุ่มนักวิชาการที่เป็นนักวิจารณ์ มีเงินทุน ได้เผยแพร่ผลงานที่เป็นข้อถกเถียงทางวิชาการออกมาเป็นระยะๆ แต่ก็ด้วยเหตุผลที่เป็นวัฒนธรรมการศึกษาแบบอเมริกาโดยเฉพาะเท่านั้น นั่นอาจแสดงว่า “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในสหรัฐอเมริกาเป็นสิ่งที่อยู่นอกกลุ่มนอกทาง” จากมาตรฐานแบบยุโรป (Hirschman, et. al, 1992:2) มีเพียงศูนย์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในออสเตรเลียแห่งเดียวเท่านั้นที่เน้นวัฒนธรรมการศึกษา ส่วนที่อื่นๆ ทั้ง “เอเชียศึกษา” หรือ “ตะวันออกและแอฟริกันศึกษา” เป็นเรื่องสถาบันมากกว่า

ในหนังสือเล่มล่าสุดที่เป็นผลจากการประเมินใหม่อย่างเจาะลึกเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในอเมริกา ซึ่งผู้มีส่วนร่วมได้แสดงออกถึงความกังวลอย่างมากกับ “สิ่งที่อยู่รอบนอก” ขอบเขตการศึกษาว่า ความรู้นั้นจะขยายขอบเขตการศึกษาออกไปอยู่เสมอได้อย่างไร จุดมุ่งหมายของผู้เขียนที่ว่า อะไรเป็นสิ่งที่น่าสนใจก็คือ ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่ต้องการเห็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อยู่ในฐานะเป็น “ชุมชนที่สามารถเติบโตต่อไปได้อย่างทรงภูมิปัญญา” เนื่องจาก “ความหลากหลายที่สังเกตเห็นได้ของอารยธรรมและวัฒนธรรมทั้งในประวัติศาสตร์และปัจจุบัน” จึงเป็นความจำเป็นสำหรับ “ชุมชนที่ต้องการคำอธิบาย” เพื่อสร้างและเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับภูมิภาคที่มีความหลากหลายเช่นนี้ ความรู้ที่ต้องการนี้ควรจัดไว้เป็น “ชุดความรู้พื้นเมืองที่ทรงคุณค่าควรแก่การจดจำ” โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องศาสนาและวรรณกรรม เพื่อทดแทน “จารีตแบบตะวันออก” ที่ขาดหายไป นี่คือนิยาม

พื้นฐานที่เป็นความจริงในแง่องค์ความรู้ใช่หรือไม่ ความรู้เช่นนี้ควรจะ“ระบุชี้ให้ชัดเจนถึงลักษณะร่วม”ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ด้วย (Hirschman et. al, 1992:60-62) นี่เป็นคำกล่าวที่แสดงออกอย่างชัดเจนถึงการยอมรับทั้งความโดดเด่นของภูมิภาคและแบบแผนทางการศึกษา การสร้างองค์ความรู้และความโดดเด่นเฉพาะของภูมิภาคก็จะเป็นรูปเป็นร่างขึ้น พร้อมทั้งประกาศให้รับรู้ถึงการดำรงอยู่ของภูมิภาคในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของโลกและความรู้ความเข้าใจก็จะตามมา

ภายใต้บริบทนี้ Wolters ได้เขียนหนังสือประวัติศาสตร์ที่มีค่าควรใส่ใจยิ่งเล่มหนึ่งชื่อว่า *History, Culture and Region in Southeast Asian Perspectives* ด้วยมุมมองที่หลากหลายโดดเด่นมีพลัง เขากล่าวไว้ในบทนำว่า เป็นความพยายามของผู้เขียนที่อยากจะบอกถึงสิ่งที่มีความหมายของภูมิภาคโดยปราศจากการใช้ความคิดเรื่องภูมิภาคอย่างเคร่งเครียดเกินไป การย้ำเตือนให้ระมัดระวังกับการพูดอย่างกว้างๆ ถึงบางสิ่งบางอย่างที่เป็นภาพลวง เช่น เทวราชา ที่อาจจะไม่ได้มีการวิพากษ์หลักฐานอย่างตรงไปตรงมา วอลเตอร์สทำงานด้วยความระมัดระวังอย่างมากในการเน้นย้ำถึงวัฒนธรรมที่หลากหลายและสาระทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับวัฒนธรรมย่อยมากมาย (Gesick, 1989; Wolters, 1982) อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ก็เป็บบทสรุปกว้างๆของภูมิภาคที่ไม่ควรปฏิเสธที่จะศึกษา การประเมินประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี 1989 ว่าเป็นความล้มเหลวของการบันทึกประวัติศาสตร์ยุคต้น (Lockhard 1989) ทั้งที่การทบทวนของอเมริกา ก็ไม่ได้อ้างถึงประวัติศาสตร์ทั้งหมด (Hirschman et. al, 1992) แท้จริงแล้วปริมาณความรู้ประวัติศาสตร์ยุคต้นเป็นดัชนีบ่งชี้ว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคต้นมีส่วนช่วยกำหนดขอบข่ายโครงสร้างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในฐานะเป็นสาขาความรู้หนึ่ง

James Scott เป็นผู้เห็นว่า เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาเน้นเรื่องการหยุดนิ่งและการสืบเนื่องมากเกินไป (Hirschman et. al, 1992:7) เหตุผลก็คือ ข้อมูลหลักฐานและจุดสนใจของการศึกษาเน้นอยู่ที่ชนชั้นนำระดับสูงของสังคมและอิงอยู่กับเรื่องระเบียบพิธีการมากเกินไป ผู้เขียนคิดว่าสาเหตุเบื้องต้นน่าจะมาจากความกังวลที่จะดึงเอาเรื่องภูมิภาคกับสาขาการศึกษาเข้าไว้ด้วยกันทั้งกิตติศัพท์เรื่องความหลากหลายของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้บดบังความพยายามใดๆ ที่จะทำให้เกิดความเป็นเอกภาพขึ้น รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มนักประวัติศาสตร์เพื่อเขียนหนังสือให้ครอบคลุมทั้งภูมิภาคด้วยการกดดันสถาบันให้ผลิตงานที่เป็นแนวเดียวกันที่เน้นเส้นทางแห่งพัฒนาการมาแต่แรกเริ่ม

วิชาประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นงานที่ต้องแจกแจงวิเคราะห์หลักฐานข้อมูลอย่างละเอียดถี่ถ้วน ถือเป็นรากฐานสำคัญของการสร้างและคำจูนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ในฐานะเป็นสาขาหนึ่งของการศึกษา ประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคต้นมีบทบาทอย่างสำคัญยิ่งที่จะต้องใส่ใจกับเรื่องวัฒนธรรมดั้งเดิม และลักษณะเฉพาะตนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แต่ควรให้ความคิดที่มากกว่านั้นว่า องค์ความรู้ที่ได้นั้นได้มาจากไหน เชื่อมโยงอะไรเข้าด้วยกันและจะใช้อะไรองค์ความรู้ที่อย่างกว้างขวางโดยเสรีได้อย่างไร ตามนัยในบทความของ Emmerson (1984) กล่าวถึง “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ในฐานะเป็นเสมือนสิ่งที่ประดิษฐ์ขึ้นมาโดยนักวิชาการ ผู้พิมพ์โฆษณา และสถาบันการศึกษาในตะวันตกที่ไม่มีความต่อเนื่อง และอย่างไม่ต้องสงสัย แม้จะมีการแสดงความวิตกกังวลอยู่บ้างเมื่อคราวการอภิปรายทบทวนประเด็นดังกล่าวข้างต้นในปี 1992 ก็ตาม แต่กองทุน(วิจัย) สมาคมวิชาชีพต่างๆ และรัฐบาลสหพันธรัฐก็ให้การยอมรับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาในฐานะเป็นสาขาหนึ่งของการศึกษา

จอห์น คอมารอฟ มีความเห็นว่า การได้สวน(อดีต)ไม่เคยให้ในสิ่งที่ป็นธรรมชาติ คำถามเกี่ยวกับ “หน่วยการศึกษา” ที่ห่างไกลจากความถูกต้องตามระเบียบวิธีวิทยานั้นเป็นผลมาจากเรื่องของทฤษฎี (Comaroff, 1982:144) ผู้เขียนยังสงสัยอีกว่า การวิจารณ์ที่แหลมคมที่สุดเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาหรือองค์ความรู้ที่ได้จากประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคต้นนั้น ส่วนมากจะมาจากสายมานุษยวิทยาแผนใหม่และจากสายวัฒนธรรมศึกษาดังที่ได้เกิดขึ้นแล้วจากหลายสถาบันที่มีการศึกษาด้านภาษาเพียงเล็กน้อยหรือไม่มีเลยได้ก้าวขึ้นสู่เวทีจากที่เราคิดว่าไม่มีที่ไหนเลยที่ทำได้อย่างฉลาด นี่เป็นข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ว่ากำลังเกิดอะไรขึ้นแก่ภูมิภาคนี้ในปัจจุบัน (สรุปได้ว่า) การศึกษาด้านภาษาเป็นสาขาหนึ่งในองค์การของ “ขอบเขตการศึกษา” และกำลังเกิดขึ้นแล้วในงานของนักวิชาการที่ให้ความใหม่แก่ “วงการการศึกษา” ด้วยการใ้ระเบียบวิธีวิทยาในการอ่านและตีความ นักวิชาการที่ใ้ระเบียบวิธีวิทยาในการอ่านและตีความจะได้รับพื้นฐานที่ถูกต้องอย่างซ้ๆ ซึ่งทำลายกับหลักการและยุทธวิธีพื้นฐานต่อการสร้างความรู้เกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประวัติศาสตร์แนวใหม่นี้ต้องใส่ใจพิถีพิถันเรื่องราวต่างๆ ว่ามีความหมายอย่างไร ไม่ว่าจะป็น บทเพลง เอกสาร จารึก หลักฐานชั้นรองอื่นๆ ว่าให้ความหมายอะไรบ้าง (Biros, 1990,1992)

การอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับการตีความและการแสดงออกอย่างเป็นทางการ จดว่าเป็นการค้นคว้าหาความจริงของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ดียิ่งกว่าคำถาม และการโต้แย้งที่ตามมาจะก่อให้เกิดคำถามมากมายที่จะทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าถึงได้ง่ายแก่ผู้มาใหม่หนึ่งในคำถามพื้นฐานที่ควรจะเป็นหรือไม่ ก็คือ ความพยายามอย่างเต็มที่ที่จะร่อนเอา

ความจริงออกจากแนวคิดที่เน้นยุโรปเป็นศูนย์กลางที่หุ้มห่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ตลอดยุคสมัยอาณานิคมและหลังสมัยอาณานิคม ประวัติศาสตร์นิพนธ์ยุคต้นต้องเผชิญกับการท้าทายของ Ankersmit ที่ว่านักประวัติศาสตร์ควรจะต้องตรวจสอบความหมายของอดีตมากกว่าการได้สวนอดีต ผู้เขียนพยายามที่จะเสนอแนะในบทความนี้ว่า ประวัติศาสตร์นิพนธ์ที่ผ่านมาได้ทอดทิ้งความหมายของอดีตไปโดยสิ้นเชิงแล้ว เราอาจจะเริ่มกำหนดระเบียบวาระวิจัยกันใหม่ที่มุ่งเน้นการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์ที่จะบอกเกี่ยวกับตัวเราเองและอดีตของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้